

DANSKERNES SOLVANER
2004

2005

Danskernes solvaner 2004

Sundhedsstyrelsen
Islands Brygge 67
2300 Kbh. S

URL: <http://www.sst.dk/>

Emneord: Sol; hudkræft; kræft

ISBN: 87-7676-071-5

Manuskript:

Ellen H. Boesen, Kræftens Bekæmpelse
Sidsel Helle Boesen, Kræftens Bekæmpelse
Christoffer Johansen, Kræftens Bekæmpelse

Afdeling for Psykosocial Kræftforskning, Institut for Epidemiologisk
Kræftforskning, Kræftens Bekæmpelse, www.cancer.dk

Følgegruppe:

Lis Keiding, Sundhedsstyrelsen
Solvejg Bang, Sundhedsstyrelsen
Mette Machon Balle, Sundhedsstyrelsen
Ellen Boesen, Kræftens Bekæmpelse
Christoffer Johansen, Kræftens Bekæmpelse

Copyright: Sundhedsstyrelsen, publikationen kan frit refereres med tydelig kildeangivelse

Denne publikation kan ses på Sundhedsstyrelsens hjemmeside: www.sst.dk

Danskerne 2004

Ellen H. Boesen, cand.psych, PhD, Sidsel Helle Boesen, stud. stat. og
Christoffer Johansen, dr. med, PhD

Afdeling for Psykosocial Kræftforskning, Institut for Epidemiologisk
Kræftforskning, Kræftens Bekæmpelse,

INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUMÉ	3
1. BAGGRUND	6
1.1 FORMÅL.....	7
2. MATERIALE OG METODE	8
2.1 SPØRGESKEMAET	9
2.2 ANALYSE AF DATA	10
3. RESULTATER 2004	11
3.1 BESKRIVELSE AF STIKPRØVEN 2004	11
3.2 HOLDNINGER 2004	12
3.3 VIDEN 2004	14
3.4 VOKSNES ADFÆRD 2004	17
3.5 BØRNS ADFÆRD	21
3.6 SAMMENFATNING AF 2004	23
3.6.1 <i>Holdning</i>	23
3.6.2 <i>Viden</i>	23
3.6.3 <i>Adfærd – voksne</i>	24
3.6.4 <i>Adfærd – børn</i>	24
3.6.5 <i>Forskelle i forhold til baggrundsvariable</i>	24
4. UDVIDEDE ANALYSER 2004.	26
4.1 KRYDSTABELLER	27
4.2 LOGISTISKE REGRESSIONSANALYSER	28
4.2.1 <i>Holdning</i>	28
4.2.2 <i>Viden</i>	29
4.2.3 <i>Adfærd</i>	29
4.3 SAMMENFATNING AF UDVIDEDE ANALYSER	30
6. SAMMENLIGNENDE ANALYSE AF ”DANSKERNES SOLVANER” 1994, 1999 OG 2004	32
7. OPSUMMERING AF ”DANSKERNES SOLVANER” 1999-2004	36
8. KOMMENTARER	37
9. FIGURER	39
10. LITTERATURLISTE	51
APPENDIX	
A. TEKNISK AFRAPPORTERING AF DATAINDSAMLING	
B. SPØRGESKEMA 2004	
C. ØVRIGE FIGURER	
D. FREKVENSTABELLER	

Forord

Der er en stærk sammenhæng mellem udsættelse for UV-lys og udvikling af hudkræft. Da antallet af hudkræfttilfælde har været kraftigt stigende de sidste mange år, finder Sundhedsstyrelsen det vigtigt at følge danskernes sol- og solarievaner. "Danskernes solvaner 2004" er en opfølgning på to tilsvarende undersøgelser gennemført i 1994 og 1999. Ved at sammenholde resultaterne fra de tre undersøgelser er det muligt at vurdere, om der er sket ændringer i danskernes holdninger, viden og adfærd i løbet af de sidste 10 år. På denne baggrund kan Sundhedsstyrelsen følge, om danskerne følger de anviste råd. Desuden kan resultaterne bruges til at udpege de områder, hvor der kan være behov for en øget forebyggelsesindsats.

Undersøgelsen er udført for Sundhedsstyrelsen af Kræftens Bekæmpelse. Undersøgelsens forløb er fulgt af en følgegruppe bestående af afdelingslæge Lis Keiding, assisterende læge Solvejg Bang og akademisk medarbejder Mette Machon Balle fra Sundhedsstyrelsen og cand.psych., ph.d. Ellen H. Boesen og dr.med., ph.d. Christoffer Johansen fra Kræftens Bekæmpelse. Selve rapporten er udført af cand.psych., ph.d. Ellen H. Boesen, stud.stat. Sidsel Helle Boesen og dr.med., ph.d. Christoffer Johansen fra Kræftens Bekæmpelse.

Sundhedsstyrelsen, forår 2005.

Else Smith

RESUMÉ

”Danskernes Solvaner 2004”

Kræftens Bekæmpelse har for Sundhedsstyrelsen i august-september 2004 gennemført telefoniske interviews med 1027 danskere i alderen 18-49 om deres solvaner. Nedenstående er et kort resumé af resultaterne.

Holdning

- Over halvdelen af respondenterne ønsker sig noget til meget brunhed (63%), 50% synes, at det er pænt og 56% at det føles sundere at være brun. 60% af respondenterne tænker på, at sollys giver hudkræft
- Langt de fleste mener, at de passer på deres børn i solen og de fleste af de respondenter, som kender Sundhedsstyrelsens pjece og råd om beskyttelse af børn i solen, angiver, at de efterlever rådene helt eller delvist (85%).

Viden

- De fleste (83%) ved at sollys (naturlig eller kunstig) gør huden rynket/ældet og at øget solbadning og øget forekomst af kræft hænger sammen (68%).
- Der er stor tiltro til solcremers effektivitet som beskyttelse mod hudkræft (69%), men 66% kender ikke den anbefalede dosis.
- Af forældre til børn under 18, kendte 32% Sundhedsstyrelsens pjece ”Beskyt børnene i solen”.
- Mellem 80 og 90% angiver, at de ikke har behov for flere informationer om beskyttelse af sig selv og deres børn

Adfærd – voksne

- 69% solbader ugentligt eller sjældnere, 58% solbader mellem kl.12-15 og 29% angiver at være blevet solskoldet indenfor en tre-måneders periode forud for undersøgelsen.
- Overordnet ses en stigende beskyttelsesadfærd (med tøj eller solcreme) i forhold til stigende sol-eksponering (altid beskyttelse: udendørs DK 31%, stranden DK 57%, udendørs sydpå 64%, stranden sydpå 79%)

- Respondenterne har en tendens til at underdosere solcreme. Det kan dog være svært at skelne 20-30 g fra 30-40 g, så dette fund skal tolkes med forsigtighed.
- 50% benytter solarium.

Adfærd – børn

- Kun 14% af respondenterne med børn under 18 angiver, at deres børn har været solskoldede indenfor en 3-måneders periode og hovedparten af solskoldningerne var uden blærer på huden (87%).
- Der ses samme stigende beskyttelsesadfærd i forhold til stigende sol-eksponering som ved voksen solbeskyttelsesadfærd (altid beskyttelse: udendørs DK 65%, stranden DK 83%, udendørs sydpå 87%, stranden sydpå 93%).

Det generelle billede er, at kvinder ved mest og beskytter sig mest mod sollysets skadelige virkning. Til gengæld er det også kvinderne, som vægter brunhed mest og opholder sig mest i solen/solarium. De unge tegner sig også for at være de hyppigste solbadere, men de beskytter sig ofte mindre end ældre.

Hudfarve og solskoldningstendens (hudreaktion) har også indflydelse på, i hvor høj grad man beskytter sig mod solen og i den forventede retning, nemlig at de lyseste og sarteste passer mest på. Imod forventning havde uddannelse, ægteskabelig status, selvvurderet helbred og rygestatus kun ringe eller ingen forklarende værdi.

”Danskernes solvaner” fra 1999 til 2004.

Det er et noget uensartet billede som ses i udviklingen af befolkningens holdninger til og viden om solbeskyttelse og adfærd i solen i ti-året 1994-2004. Overordnet kan det siges, at der ikke er sket store ændringer, men der ses dog tendenser til, at danskerne tillægger brunhed mindre vægt, ved mere, specielt om solcreme og beskytter børn lidt mere end for 5 og 10 år siden. Vigtigste signifikante forskelle fra 1994 til 2004 er:

- flere respondenter bliver altid solskoldede om foråret, den største stigning ses fra 1994-1999, hvorefter denne udvikling stagnerer.

- en større tro på solcremers beskyttende effekt mod hudkræft, specielt blandt mænd.
- Tendens til at flere bruger solarium
- Børn bliver mindre brune.

1. BAGGRUND

I 1994 ¹ og 1999 ² gennemførte Sundhedsstyrelsen undersøgelser af danskernes solvaner for at få et indblik i danskernes adfærd i forhold til at solbade i Danmark og på ferier sydpå. Desuden blev der spurgt om adfærd og forholdsregler ved børns ophold i solen. Disse undersøgelser har baggrund i, at der siden 1943 har været konstateret en stærkt stigende incidens af almindelig hudkræft (ICD-7,191) basalcelle- og spinocellulært carcinom) og af modermærkekræft (ICD-7,190 cutant malignt melanom) i Danmark. I 2002 blev der konstateret ca. 6000 tilfælde af almindelig hudkræft og ca. 1000 tilfælde af modermærkekræft. Hudkræft er derfor den hyppigste kræftform i Danmark ¹. Solens stråler er den primære årsag til hudkræft og modermærkekræft ³. Hudens følsomhed for bestråling er en væsentlig risikofaktor for udvikling af alle former for hudkræft ⁴. Jo lysere huden er (typisk hos mennesker med lyst eller rødt hår og fregner), jo mere stiger risikoen. Risikoen for udvikling af modermærkekræft er specielt knyttet til en intensiv sol påvirkning af hud, som sædvanligvis er beskyttet af tøj ⁵. Den samlede solpåvirkning livet igennem er også en væsentlig risikofaktor for udvikling af hudkræft ⁶.

Der er foretaget adskillige undersøgelser af forskellige befolkningers adfærd i solen ^{7 8 9 10}. Det generelle billede er, at kvinder, ældre personer og personer fra højere socialklasser er bedst til at beskytte sig mod solens skadelige påvirkning ^{7, 11 12}. Desuden er det ofte personer med lys og sart hud, der følger de givne råd om solbeskyttelse ^{9 10}.

Kræftens Bekæmpelse har for Sundhedsstyrelsen i august-september 2004 gennemført telefoniske interviews med 1027 danskere i alderen 18-49 om deres holdninger og viden om solens skadelige påvirkning, om deres adfærd i solen og om solbeskyttelse af deres børn. Resultaterne af denne undersøgelse er blevet sammenlignet med undersøgelserne foretaget i henholdsvis 1994 og 1999.

1.1 FORMÅL

Det er nærværende undersøgelses formål at

- gentage solvaneundersøgelserne fra 1994 og 1999 udarbejdet af henholdsvis Socialforskningsinstituttet ¹ og Gallup ² for Sundhedsstyrelsen for at få et øjebliksbillede af et repræsentativt udsnit af den danske befolknings aktuelle adfærd i solen.
- sammenligne resultaterne fra undersøgelserne i 1994 og 1999 med resultaterne fra 2004, der kan beskrive udviklingen i danskernes adfærd og vaner i forhold til at solbade de sidste 10 år.
- undersøge mulige determinanter for den aktuelle soladfærd, f.eks. køn, alder, uddannelsesniveau, ægteskabelig status, solfølsomhed (hudfarve om sommeren og hyppighed af solskoldninger), sundhedsadfærd (rygning) og selv vurderet helbred.

2. MATERIALE OG METODE

Der blev i det Centrale Person Register udtrukket en landsdækkende stikprøve bestående af 5000 personer repræsentative for den danske befolkning.

Personerne havde dansk statsborgerskab og var i alderen 18-59 år. Statsborgere fra Færøerne og Grønland blev ikke medtaget i stikprøven. Da undersøgelsen kun skulle omfatte personer til og med 49 år, blev der ekskluderet 1379 personer over 49. Personudtrækket er blevet samkørt med Cancerregistret for at udelukke personer tidligere diagnosticeret med basalcelle carcinom, spinocellulært carcinom eller cutant malignt melanom ud fra den antagelse, at personer med ovenstående diagnoser formodentlig udviser en soladfærd, der adskiller sig væsentlig fra personer uden en hudkræft diagnose. På denne baggrund blev der ekskluderet 13 personer. For yderligere information om dataindsamlingen henvises til Appendix A (Teknisk afrapportering af dataindsamlingen).

Personer, der indgik i undersøgelsen, modtog et brev om undersøgelsen, hvori de blev bedt om at udfylde en tilsagnserklæring om deltagelse og returnere tilsagnet, enten via brev eller via Internettet. Til dette formål blev der udviklet en Internet platform, hvor mulige respondenter kunne tilmelde sig online. Interviewene blev foretaget i ugerne 33-37, 2004.

1197 (33%) personer responderede på den skriftlige henvendelse om undersøgelsen. Heraf blev 48 (4%) sorteret fra af forskellige grunde (personen ukendt på adressen (n=11, 0,9%), rejse i udlandet (n=5, 0,4%), ufuldendt samtykkeerklæring, f.eks. ikke underskrevet eller mangler telefonnr. (n=4, 0,3%), ville ikke deltage (n=3, 0,2%), over aldersgrænsen (n=1, 0,08%), årsag ukendt (n=6, 0,5%), returnerede tilsagn efter undersøgelsens afslutning (n=18, 1,5%). Til opkald var herefter 1149 personer. Heraf blev 3 (0,2%) interviews kun delvist gennemført, da interviewet blev afbrudt af respondenteren, da denne blev forstyrret af hjemlige forhold under interviewet. 119 (10%) personer blev ikke interviewet, da 27 (2,3%) fortrød tilsagn, 90 (7,8%) blev kontaktet op til tre gange uden at respondenteren besvarede opkaldet og endelig var 2 (0,1%) af respondenterens telefonnumre forkerte. Det endelige antal fuldt gennemførte interviews blev derfor 1027.

Interviewene blev foretaget af 8 specialuddannede interviewere, som til daglig arbejder med at sælge medlemskab af Kræftens Bekæmpelse. Inden interview start, gennemgik alle interviewere et kursus på tre timer, hvor baggrund for og formål med undersøgelsen blev gennemgået, spørgeskemaet blev forelagt og gennemgået og interviewere blev introduceret til telefonisk interviewmetode. Herudover blev der uddelt en Interviewer Manual med alle relevante oplysninger, mulige svar på typiske spørgsmål om undersøgelsen fra respondenterne og liste over personer, som interviewerne kunne henvise til, hvis respondenterne krævede yderligere informationer. Interviewerne fik lejlighed til at afprøve CATI (Computer Aided Telephone Interview), hvor de interviewede hinanden to og to.

Interviewene foregik ved hjælp af CATI, som er software, der styrer interviewet. Intervieweren sidder med en hovedtelefon og en PC. CATI viser på PC-skærmen det spørgsmål, som intervieweren læser op for respondenterne, samt svarmulighederne og eventuel hjælpetekst til intervieweren. Intervieweren indtaster respondenterens svar og CATI finder herefter det næste relevante spørgsmål og et nyt skærmbillede bliver dannet. Det er ikke muligt at springe besvarelsen af et spørgsmål over. CATI foretager såkaldt intelligente hop mellem spørgsmål baseret på tidligere svar. Når CATI holder styr på filtre, rækkefølgen af spørgsmål og på kodningen af svarene, vil der således ikke opstå forståelsesfejl fra interviewerens side. CATI gemmer automatisk besvarelsenerne, holder styr på respondenterne og opbevarer interviewstatus for hvert interview. Hvert interview varede mellem 15 og 20 minutter.

2.1 SPØRGESKEMAET

Spørgeskemaet bestod af de samme 52 spørgsmål, som blev stillet i undersøgelsen fra 1999 ². Disse spørgsmål blev udarbejdet af Sundhedsstyrelsen og Gallup, hvor der blev skelet til udbytte og erfaringer fra SFI's solvaneundersøgelse foretaget i 1994 og udgivet i 1995. De spørgsmål, som går igen i alle tre undersøgelser omfatter følgende temaer: Hudtype for voksne og børn, adfærd i forhold til solbestråling i Danmark og ved ophold i udlandet i.f.t. både voksne og børn, adfærd i forhold til solariebrug, holdning og viden. I 1999 undersøgelsen er der stillet flere og lidt anderledes formulerede spørgsmål, hvilket

betyder, at ikke alle spørgsmål kunne sammenlignes med 1994 undersøgelsen. Der er f.eks. i en del af spørgsmålene fra 1999 undersøgelsen opstillet en række andre (og flere) svarkategorier. Alle spørgsmålene fra 1999 er stillet igen i 2004 på præcis samme måde. Herudover er der i samarbejde med Sundhedsstyrelsen tilføjet yderligere spørgsmål, bl.a. om mængden af solcreme.

Derudover blev der i 2004 undersøgelsen inkluderet spørgsmål om respondenternes ægteskabelige status, selvvurderet helbred, rygeadfærd, spørgsmål om oplevet sammenhæng i tilværelsen ¹³ og spørgsmål om oplevet egen kontrol ¹⁴ (se Appendiks B).

2.2 ANALYSE AF DATA

Data indsamlet i 2004 er rapporteret som frekvenstabeller. Derudover er der foretaget en sammenlignende analyse af forskelle i forhold til køn, alder, uddannelse og rygestatus. Alle analyser er lavet ved brug af McCullagh modellen (PROC LOGISTIC proceduren, SAS Institute). Der er foretaget udvidede analyser af fem udvalgte spørgsmål, hvor der for hvert køn er justeret for alder (som en lineær korrektør), uddannelse (med kategorierne 'studerende', 'under 3 år' og 'over 3 år'), ægteskabelig status (inddelt i 'gift' og 'ugift'), rygning (inddelt i 'ryger' og 'ikke-ryger'), samt selvvurderet helbred ('fremragende', 'vældig godt', 'godt' og 'mindre godt'). Lineariteten af alder er blevet testet ved at sammenligne nestede modeller vha. et likelihood-ratio-test.

Herudover er der, når mænd og kvinder betragtes i samme datasæt, foretaget analyser, der udover at justere for de variable, der er signifikante, når man kigger på hvert køn for sig, også justeret for køn, samt vekselvirkninger med køn. Endelig er der i de fundne slutmodeller yderligere justeret for spørgsmålene "Hvilken hudfarve får du sædvanligvis om sommeren?" (hudfarve) og "Hvordan reagerer din hud på solen om foråret?" (hudreaktion), samt vekselvirkninger mellem disse og køn.

3. RESULTATER 2004

3.1 BESKRIVELSE AF STIKPRØVEN 2004

Fordelingen af respondenter på køn, alder og bopæl sammenlignet med de samme fordelinger i befolkningen, i den til undersøgelsens udtrukne stikprøve fra CPR, samt for gennemførte interviews, ses i Appendix A. Fordelingen af forskellige baggrundsvariable samt selv vurderet helbred og rygeadfærd ses i tabel 1.

Tabel 1. Fordeling af baggrundsvariable samt selv vurderet helbred og rygeadfærd, Danskernes Solvaner 2004

<i>Variabel</i>	Antal	%
Køn		
Kvinder	662	64
Mænd	365	36
Alder		
18-24	129	13
25-39	482	47
40-49	416	40
Uddannelse		
< 3 år	334	34
3-4 år	286	29
> 4 år	191	19
Anden	21	2
Ingen	152	15
Ægteskabelig status		
Gift	527	52
Samboende	225	22
Separeret/skilt	43	4
Ugift	228	22
Hjemmeboende børn		
Ja	598	58
Nej	429	42
Rygeadfærd		
Ryger	259	25
Ikke-ryger	768	75
Selv vurderet helbred		
Fremragende	260	25
Vældig godt	452	44
Godt	268	26
Mindre godt	38	4
Dårligt	9	1
Hudtype		
I	45	4
II	361	35
III	434	42
IV	124	12
Uden for kategori	63	6

Hudtype for børn og voksne er inddelt efter den klassifikation, som blev benyttet i undersøgelsen fra 1994 ¹. Inddelingen af respondenterne i fire hudtyper er foretaget på baggrund af et spørgsmål om hvilken hudfarve, man sædvanligvis opnår og et om, hvordan huden reagerer på solen om foråret. Ved denne klassifikation opstår der nogle svarmuligheder, der ikke kan fortolkes og disse er markeret xx i tabellen.

Tabel 2. Klassifikation i fire hudtyper* efter svar i to spørgsmål (Appendix B, spørgsmål 1 og 2)

	Altid forbrændt	Sommetider forbrændt	Sjældent forbrændt	Aldrig forbrændt
Aldrig brun	1	1	xx	xx
Lidt farve	1	2	2	xx
Noget brun	2	2	3	3
Godt brun	2	3	3	4
Kraftig brun	3	3	4	4

*Hudtypeklasse er anført med et tal fra 1 til 4, hvor 1 er sart og lys hud og 4 er mørk hud. Xx angiver, at klassifikation ikke kan fortolkes.

I det følgende opdeles resultaterne i henholdsvis holdning, viden og adfærd. Kun statistisk signifikante forskelle mellem baggrundsvariablene nævnes i det følgende.

3.2 HOLDNINGER 2004

(Appendix B: spørgsmål 4,6,7,8,11,12a-b,18, 40b)

Holdning til solbeskyttelsesadfærd er belyst med spørgsmål om

- ønskværdigheden af at blive brun,
- vennernes holdning til brunhed,
- hvilken hudfarve, man synes bedst om,
- om man passer på ikke at blive forbrændt, dels i forhold til sig selv og dels i forhold til børnene,
- om det er muligt at undgå at blive brun,
- om børnene kan søge skygge, når de er i institution,
- om de ofte tænker på at sollys giver hudkræft.

- om respondenterne efterlever de råd, som gives i Sundhedsstyrelsens pjece ”Beskyt børnene i solen”.

Af alle respondenter ønsker 63% at blive noget eller meget brun i.f.t. lidt brun. Der er statistisk signifikant flere kvinder end mænd ($p < 0.001$) og flere unge end ældre ($p < 0.0001$), der ønsker at blive noget eller meget brune. Rygere har også en tendens til at ønske sig mere brune end ikke-rygere ($p = 0.06$).

Der er 46% af respondenterne som svarer, at de bedst kan lide en lidt brun hudfarve og 50% at de bedst kan lide en noget/godt/kraftig brun hudfarve. Kun 4% foretrækker hudens almindelige farve. De unge foretrækker mere brunhed end de ældre ($p = 0.04$).

Godt halvdelen føler sig sundere, når de er brune og der ses en tendens til, at flere ældre end unge er enige i dette udsagn ($p = 0.07$). 80% af respondenterne svarer enig til, at deres venner synes, at det er pænt at være brun.

En 1/3 af respondenterne synes, det er svært at undgå at blive brun. Det er hyppigere mænd end kvinder ($p = > 0.0001$) og ældre end unge ($p > 0.001$), der har denne holdning. 79% angiver, at de passer på ikke at blive solskoldede. Det er oftere kvinder end mænd ($p > 0.0001$), der angiver dette og der ses en tendens, at også flere ældre end unge angiver dette ($p = 0.06$).

Der er 59% af respondenterne, som tænker på at sollys giver hudkræft og der er signifikant flere kvinder end mænd, og flere ikke-rygere end til rygere, der tænker dette (begge $p = 0.01$).

Af de, der har børn svarer 94%, at de passer på, at børnene ikke pådrager sig en solskoldning. Signifikant flere unge end ældre passer på børnene ($p > 0.0001$) og der ses en tendens til at dette også gælder for kvinder i forhold til mænd ($p = 0.04$) og for ikke-rygere i forhold til rygere ($p = 0.04$).

For respondenter med børn mener kun 12%, at der er for få skyggesteder til børnene i daginstitutioner og skoler og det er hyppigere kvinder end mænd ($p=0.007$), der mener dette.

Af de respondenter med børn, som kender Sundhedsstyrelsens pjece "Beskyt børnene i solen" (32%), angiver knapt 60%, at de efterlever folderens råd, mens 36% angiver, at de delvist efterlever rådene. De unge angiver hyppigere end de ældre, at de efterlever rådene ($p=0.03$) og ikke-rygerne hyppigere end rygerne ($p=0.01$).

Tabel 3. Fordeling af kønsopdelte svar på påstande om brunhed og solbeskyttelse, Danskernes Solvaner 2004

	Enig %		Uenig %		Total %		
	Mænd	Kvinder	Mænd	Kvinder	Enig	Uenig	Ved ikke
Jeg føler mig sund når jeg er brun K (n=662); M (n=365)	54	57	44	43	56	43	1
De fleste af mine venner synes, at det er pænt at være brun K (n=662); M (n=365)	76	82	10	8	80	8	11
Jeg synes, at det er svært at undgå at blive brun K (n=662); M (n=365)	43	30	55	69	35	64	2
Jeg passer meget på ikke at blive solskoldet K (n=662); M (n=365)	72	82	28	17	78	21	1
Jeg passer især på, at mine børn ikke bliver solskoldede* K (n=393); M (n=205)	92	95	8	4	94	6	0
Der er for få skyggesteder for mine børn i deres daginst. eller skoler K (n=393); M (n=205)	6	15	80	68	12	72	2
Jeg tænker meget på, at sollys giver hudkræft K (n=662); M (n=365)	36	44	64	56	41	59	0

3.3 VIDEN 2004

(Appendix B: spørgsmål 9,13,14,16,17,19, 24b, 40, 40c, 41)

Viden om forskellige forhold er belyst med spørgsmål om

- sollysets og solarielysets skadelige virkning på huden (ældning/rynkning, udtynding af ozonlag, risiko for hudkræft),
- solcremers beskyttende virkning,
- hvilken mængde solcreme, der anbefales og
- kendskab til Sundhedsstyrelsens pjece om solbeskyttelse af børn.

I forhold til sollys' påvirkning af huden, svarer 83%, at solens stråler og solarielys gør huden rynket og ældet. I forhold til disse to påstande, var signifikant flere kvinder end mænd enige (begge $p < 0.0001$).

68% svarer, at den øgede forekomst af hudkræft skyldes øget solbadning og igen er kvinderne signifikant mere enige i udsagnet end mænd ($p = 0.006$).

98% mener ikke, at en solskoldning er nødvendig for at blive brun.

Der er en udbredt opfattelse af, at udtynding af ozonlaget betyder meget for den øgede forekomst af hudkræft (71%), hyppigere blandt kvinder end blandt mænd ($p = 0.005$). Ligeledes har knapt 70% tiltro til solcremers beskyttende virkning. Her tror signifikant flere unge på solcremer end ældre ($p < 0.0001$).

Tabel 4. Fordeling af kønsopdelte svar på påstande vedrørende forskellige forhold relateret til sol- og solarielys, Danskernes Solvaner 2004

K (n=662); M (n=366)	Enig %			Uenig %			Ved ikke %		
	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt	Mænd	Kvinder	I alt
Meget sollys gennem livet gør huden rynket og ældet	72	88	82	8	4	5	20	8	12
Jeg mener, at meget solarielys gennem livet gør huden rynket og ældet	75	88	83	2	4	3	21	10	14
Jeg mener, at vi får mere hudkræft nu end før, fordi vi solbader mere	62	71	68	18	14	15	19	15	17
Jeg mener, at det er nødvendigt med en solskoldning for at man kan blive brun	1	2	1	99	98	99	0	0	0
Jeg mener, at udtyndingen af ozonlaget betyder meget for den øgede forekomst af hudkræft	66	74	71	13	8	10	20	18	19
Jeg mener, at solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft	65	71	69	13	14	13	22	15	18

I forhold til viden om den anbefalede dosering af solcreme, har kun de respondenter, som har været i udlandet indenfor de seneste 3 år, besvaret dette spørgsmål, hvilket er 70 % af alle respondenter. Af disse kan 66% ikke svare på, hvad den anbefalede dosering af solcreme er ved solbadning (en håndfuld til hele kroppen). 26% kender den korrekte dosering og 9% undervurderer den anbefalede dosering.

Tabel 5. Fordeling af kønsopdelte svar på spørgsmål om anbefalet dosering af solcreme til hele kroppen, Danskernes Solvaner 2004

	Mænd %	Kvinder %	I alt %
Mindre end 10 gr.	0	0	0
10-20 gr.	3	2	2
20-30 gr.	7	6	7
30-40 gr.	17	23	21
Mere end 40 gr.	4	5	5
Ved ikke	70	63	66

Sundhedsstyrelsens pjecce "Beskyt børnene i solen" var ukendt for 68% af de respondenter, der har børn. Kun 11% havde læst pjecen. Fordelingen af kvinder og mænd, som kendte pjecen var ens (data ikke vist).

Henholdsvis 89% og 79% angiver, at de ikke har behov for flere oplysninger om, hvordan man beskytter sit barn i Danmark og sig selv og sit barn sydpå.

Tabel 6. Hvorfra stammer kendskabet til pjecen "Beskyt børnene i solen", Danskernes Solvaner 2004

Sted	%
Sundhedsplejersken	7
Lægen	11
Apotek	27
Daginstitution	18
Anden institution	5
Sundhedsstyrelsens hjemmeside	2
Andre hjemmesider på Internettet	1
Andet sted	19
Ved ikke	10

3.4 VOKSNES ADFÆRD 2004

(Appendix B: spørgsmål 3,5-5b,10,20,21,23-24a,25-27,29-29c)

Beskyttelsesadfærd blandt de voksne blev belyst med

- hyppigheden af solbadning, både i Danmark og sydpå, solskoldning i Danmark og sydpå,
- solbeskyttelsesadfærd h.h.v. udendørs og på stranden i Danmark og sydpå,
- mængden af solcreme, der benyttes.

Solbadning: 37% havde indenfor en tre-måneders periode solbadet ugentlig eller hyppigere, 32% havde solbadet sjældnere og 32% havde slet ikke solbadet. 58% solbader mellem 12-15. Der var signifikant flere kvinder og unge, der havde solbadet mellem 12-15 i forhold til mænd og ældre (alle $p < 0.0001$). Af de respondenter, som har været sydpå i de forløbne 3 år, svarer 69 % ja til, at de solbader mere og 73 % svarer ja til, at de blev mere brune i ferier sydpå end i ferier i Danmark.

Solskoldning: 29% angiver, at de er blevet solskoldet indenfor den forløbne 3-måneders periode. Det er hyppigere de unge end de ældre, som bliver solskoldede ($p < 0.0001$). Af de, som blev solskoldede angiver 73%, at det er sket en gang, 17 % at det er sket 2 gange og 10% at det er sket 3 eller flere gange. 13% angiver, at de 1 eller flere gange har været solskoldet, så de fik små blærer på huden. Af respondenter, der har været sydpå svarede 35%, at de oftere blev solskoldet sydpå end i Danmark. Det er oftere personer med en sart hudtype, som bliver solskoldede.

Tabel 7. Fordeling af voksne efter køn og om de er blevet solskoldede i en tremåneders periode sammenholdt med hudtype (jævnfør tabel 2), Danskernes Solvaner 2004

	Solskoldet, ja %		Solskoldet, nej %	
	Mænd (n=105)	Kvinder (n=182)	Mænd (n=242)	Kvinder (n=435)
Hudtype 1	56	37	44	63
Hudtype 2	36	40	64	60
Hudtype 3	30	23	70	77
Hudtype 4	8	14	92	86
I alt	29	28	71	72

Angivet solbeskyttelsesadfærd

31% beskytter sig altid/næsten altid eller altid i begyndelsen af sæsonen med tøj eller solcreme imod 13%, som ofte beskytter sig og 57%, som kun en gang imellem eller sjældent/aldrig beskytter sig, når de opholder sig udendørs i Danmark. Signifikant flere unge beskytter sig sjældent eller aldrig i forhold til ældre ($p=0.002$).

Når det drejer sig om at solbade i Danmark, beskytter 56% sig næsten altid, 9% beskytter sig ofte og 21% beskytter sig sjældent/aldrig og der er ingen signifikante forskelle på solbeskyttelse mellem køn, alder, uddannelse eller ryger/ikke ryger. 11% solbader ikke eller tager ikke til stranden.

Når det drejer sig om ophold udendørs i udlandet, beskytter 64% sig altid/næsten altid eller i begyndelsen af sæsonen, 10% gør det ofte og 26% gør det en gang i mellem/sjældent eller aldrig. Der er en tendens til, at det hyppigere er kvinder end mænd, der beskytter sig ($p=0.03$). Når respondenterne tager solbad sydpå, beskytter 79% sig altid/næsten altid, 6 % gør det ofte og kun 8 % gør det en gang imellem eller sjældent/aldrig. 6% tager ikke til stranden/solbader ikke. Igen er der tendens til, at det er kvinderne, der beskytter sig mere end mændene ($p=0.02$).

Tabel 8. Solbeskyttelsesadfærd blandt voksne i Danmark og på ferier sydpå, Danskernes Solvaner 2004

Sted		Alt.n.alt ¹ %	I alt %	Ofte ² %	I alt %	Sjæl.aldrig ³ %	I alt %
Udendørs DK	m (n=662)	31	31	14	13	59	57
	k (n=365)	30		10		55	
Stranden DK	m (n=662)	61	57	9	9	42	23
	k (n=365)	50		8		30	
Udendørs sydpå	m(n=447)	59	64	10	10	31	26
	k (n=278)	66		10		23	
Stranden sydpå	m (n=447)	74	79	7	6	11	8
	k (n=278)	82		6		7	

¹ altid eller næsten altid, inkluderer respondenter, der ikke tager til stranden/solbader, ² ofte, ³ sjældent eller aldrig,

Det er kun respondenter, som har været i udlandet indenfor de sidste tre år, som er blevet spurgt om faktiske dosering af solcreme ved solbadning.

Med hensyn til mængden af solcreme, bruger 62% mindre end anbefalet dosis, 28% bruger anbefalet dosis og kun 3% benytter mere solcreme end anbefalet dosis. 6% ved ikke, hvilken dosis de bruger. Signifikant flere kvinder end mænd bruger den anbefalede mængde solcreme ($p=0.0004$).

Tabel 9. Fordeling af kønsopdelte svar på spørgsmål om faktiske dosering af solcreme, Danskernes Solvaner 2004

	Mænd %	Kvinder %	I alt %
Mindre end 10 gr.	8	4	6
10-20 gr.	28	21	24
20-30 gr.	30	35	33
30-40 gr.	23	32	28
Mere end 40 gr.	3	3	3
Ved ikke	8	6	6

Adfærd ved solarieforbrug

(Appendix B: spørgsmål 29, 29a-c)

Solarieadfærd er belyst med spørgsmål om

- hyppighed i de forløbne to år og i.f.t. årstid.

Halvdelen af respondenterne har benyttet solarium indenfor de to sidste år. 35% benytter solarium af og til, 15% benytter solarium hele året eller mindst 3 måneder sammenlagt. Der er signifikant flere kvinder end mænd og unge end ældre (begge $p<0.0001$), der benytter solarium og signifikant færre ikke-rygere end rygere ($p=0.05$) og færre respondenter med 3 eller flere års uddannelse end respondenter med lavere uddannelse ($p=0.01$).

Solarium blev benyttet flere gange ugentligt eller en gang ugentligt af 14% af alle respondenter, 16% benyttede solarium månedligt eller flere gange om måneden og 20% sjældnere. I forhold til regelmæssighed, var det unge, som benyttede solarium hyppigere end ældre ($p=0.02$). Solarium blev benyttet næsten lige hyppigt året rundt.

Tabel 10. Solarieforbrug blandt alle voksne, fordelt efter køn, Danskernes Solvaner 2004

Køn	Hvor tit bruger du solarium %			Hvor ofte i forår/sommer periode %			Hvor ofte i efterår/vinter periode %		
	Mænd (n=365)	Kvinder (n=662)	I alt (n=1027)	Mænd (n=365)	Kvinder (n=662)	I alt ¹ (n=1027)	Mænd (n=365)	Kvinder (n=662)	I alt ² (n=1027)
Ugentlig/Hyppigere	8	17	14	3	11	9	7	12	10
Månedligt/hyppigere	10	19	16	9	14	14	9	20	16
Sjældnere	14	23	20	19	32	27	14	26	21
Aldrig	67	41	50	67	41	50	67	41	50

¹1% uoplyst, ²2% uoplyst

Tabel 11. Solarieforbrug blandt alle voksne, fordelt efter aldersgrupper, Danskernes Solvaner 2004

Alder	Hvor tit bruger du solarium %			Hvor ofte i forår/sommer periode %			Hvor ofte i efterår/vinter periode %		
	18-24 (n=129)	25-39 (n=482)	40-49 (n=416)	18-24 (n=129) ¹	25-39 (n=482) ¹	40-49 (n=416) ²	18-24 (n=129) ¹	25-39 (n=482) ¹	40-49 (n=416) ¹
Ugentlig/Hyppigere	23	16	8	12	8	7	21	11	6
Månedligt/hyppigere	25	18	11	19	15	8	27	21	9
Sjældnere	22	22	17	37	31	20	20	22	21
Aldrig	30	44	64	30	44	64	30	44	64

¹ 2% uoplyst, ² 1% uoplyst

3.5 BØRNS ADFÆRD

Beskyttelsesadfærd overfor børn

(Appendix B: spørgsmål 35, 35a-b, 36, 37, 38, 39)

Solskoldning: 86% af respondenterne svarer nej til, at deres yngste barn har været solskoldet i den forløbne 3-måneders periode. Af de 14%, som har været solskoldet, er det sket en gang for 88% vedkommende og to eller flere gange for 12% vedkommende. Hovedparten (87%) af solskoldningerne er sket uden blærer på huden.

Tabel 12. Solskoldning hos børn fordelt efter barnets hudtype, Danskernes Solvaner 2004

Barns hudtype*	Solskoldet ja, (n=68) %	Solskoldet nej, (n=296) %
Hudtype 1	0	1
Hudtype 2	10	18
Hudtype 3	7	46
Hudtype 4	2	16
I alt	19	81

*8 børn (2%) kan ikke kategoriseres i hudtype og er udeladt i analysen

Angivet solbeskyttelsesadfærd: 65% beskytter altid/næsten altid eller altid i begyndelsen af sæsonen deres barn med tøj eller solcreme imod 12%, som ofte beskytter barnet og 22%, som kun en gang imellem eller sjældent/aldrig beskytter barnet, når det opholder sig udendørs i Danmark. Når det drejer sig om at solbade i Danmark beskytter 83% af respondenterne altid/næsten altid eller altid i begyndelsen af sæsonen barnet, 8% beskytter ofte barnet og 9% beskytter sig sjældent/aldrig barnet.

Når det drejer sig om barnets ophold udendørs i udlandet, beskyttes 82% altid/næsten altid eller i begyndelsen af sæsonen, 4% beskyttes ofte og 9% beskyttes en gang i mellem/sjældent eller aldrig. Når barnet tager solbad sydpå, beskyttes 90% altid/næsten altid eller altid i begyndelsen af sæsonen, 3% beskyttes ofte og kun 4% beskyttes en gang imellem eller sjældent/aldrig. 3% tager ikke til stranden/solbader ikke. Generelt gælder det, at de unge er signifikant bedre til at beskytte deres børn i forhold til ældre aldersgrupper (alle $p < 0.0001$).

Tabel 13. Solbeskyttelsesadfærd i forhold til børn i Danmark og på ferier sydpå, Danskernes Solvaner 2004

Sted	Altid eller næsten altid %	Ofte %	Sjældent %
Udendørs DK (n=545)	65	13	22
Stranden DK (n=390)	83	8	9
Udendørs sydpå (n=494)	87	4	9
Stranden sydpå (n=359)	93	3	4

3.6 SAMMENFATNING AF 2004

3.6.1 Holdning

- Over halvdelen af respondenterne ønsker sig noget til meget brunhed (63%), (50%) synes det er pænt at være brun mens 56% føler sig sundere når de er brune.
- 60% af respondenterne tænker på, at sollys giver hudkræft.
- Langt de fleste har en holdning til, at de passer på deres børn i solen de fleste af de respondenter, som kender Sundhedsstyrelsens pjece og råd om beskyttelse af børn i solen, angiver, at de efterlever rådene helt eller delvist (85%).

3.6.2 Viden

- De fleste (83%) ved at sollys (naturlig eller kunstig) gør huden rynket/ældet og at øget solbadning og øget forekomst af kræft hænger sammen (68%).
- Der er stor tiltro til solcremers effektivitet som beskyttelse mod hudkræft (69%), men 66% kender ikke den anbefalede dosis.
- Af forældre til børn under 18, kendte 32% Sundhedsstyrelsens pjece "Beskyt børnene i solen".
- Mellem 80 og 90% angiver, at de ikke har behov for flere informationer om beskyttelse af sig selv og deres børn

Overordnet set er der således en relativ stor viden om solstrålers og solarielys' skadelige virkning på huden. Der er dog fortsat mellem 12-18%, som ikke ved, hvad de skal svare på videnudsagnene.

3.6.3 Adfærd – voksne

- 69% solbader ugentligt eller sjældnere, 58% solbader mellem kl.12-15 og 29% angiver at være blevet solskoldet indenfor en tre-måneders periode.
- Overordnet ses en stigende beskyttelsesadfærd (med tøj eller solcreme) i forhold til stigende sol-eksponering (altid beskyttelse: udendørs DK 31%, stranden DK 57%, udendørs sydpå 64%, stranden sydpå 79%)
- Respondenterne har en tendens til at underdosere solcreme. Det kan dog være svært at skelne 20-30 g fra 30-40 g, så dette skal tolkes med forsigtighed.
- 59% benytter solarium minimum månedligt

3.6.4 Adfærd – børn

- Kun 14% af respondenterne med børn under 18 angiver, at deres børn har været solskoldede indenfor en 3-måneders periode og hovedparten af solskoldningerne var uden blærer på huden (87%).
- Der ses samme stigende beskyttelsesadfærd i forhold til stigende sol-eksponering som ved voksen solbeskyttelsesadfærd (altid beskyttelse: udendørs DK 65%, stranden DK 83%, udendørs sydpå 87%, stranden sydpå 93%).

3.6.5 Forskelle i forhold til baggrundsvariable

Der er statistisk signifikante forskelle i de ujusterede analyser i forhold til visse af baggrundsvariablene:

Kvinder i forhold til mænd:

- Ønsker sig mere brune
- Passer mere på ikke at blive solskoldet
- Tænker på sammenhængen mellem solpåvirkning og hudkræft
- Ved at sollys og solarielys gør huden rynket og ældet
- Tror mere på, at udtynding af ozonlag har betydning for hudkræftforekomst
- Beskytter sig generelt mere
- Bruger hyppigere anbefalet dosis solcreme
- Solbader hyppigere

- Bruger hyppigere solarium
- Er hyppigere uenig i, at det er svært at undgå at blive brun

Yngre i forhold til ældre:

- Ønsker sig mere brune
- Foretrækker en brunere hudfarve
- Tror mere på solcreme som effektiv beskyttelse mod hudkræft
- Bliver oftere solskoldede
- Beskytter sig sjældnere ved ophold udendørs i DK
- Går hyppigere i solarium, hvis de er solariebrugere
- Beskytter hyppigere børn og efterlever hyppigere råd fra pjecen "Beskyt børn i solen"

Uddannelse

Lavere uddannede i forhold til højere uddannede:

- Benytter oftere solarium

Rygning

Rygere i forhold til ikke-rygere:

- Ønsker sig mere brune
- Tænker mindre på at sol kan give hudkræft
- Passer mindre på børn
- Efterlever sjældnere råd fra pjecen "Beskyt børn i solen"
- Benytter oftere solarium

4. UDVIDEDE ANALYSER 2004.

For at få en forståelse af eventuelle sammenhænge mellem holdning, viden og adfærd er der i det følgende foretaget udvidede analyser af udvalgte spørgsmål:

Holdning:

- ”Jeg føler mig mere sund, når jeg er brun”

Viden:

- ”Jeg mener, at vi får mere hudkræft nu end før, fordi vi solbader mere”
- ”Jeg mener solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft”

Adfærd:

- ”Solbader du mellem kl. 12 og 15”
- ”Når du solbader eller er på stranden i Danmark, beskytter du dig så med solcreme eller tøj?”

Disse responsvariable er valgt i et forebyggelsesmæssigt øjemed. I forhold til at føle sig mere sund når man er brun, er det en hyppig holdning i den del af befolkningen, som dækker aldersgruppen 18-49 år (56%), som eventuelt vil kunne ændres ved at udfordre myten om at brune mennesker er mere sunde. I forhold til at solcremer er en effektiv beskyttelse mod hudkræft, er dette også en udbredt opfattelse (69%), og det kan diskuteres, om denne opfattelse/viden i befolkningen skal nuanceres, specielt hvis der er en sammenhæng mellem solbadning, brug af solcreme, tro på solcremers effektivitet og solskoldninger. De to adfærdsspørgsmål er valgt udfra den betragtning, at over halvdelen af respondenterne ”trodsrer” Sundhedsstyrelsens anbefalinger om at søge skygge mellem 12 og 15 og fordi flertallet af danskere har adgang til en strand i Danmark. I disse to situationer påvirkes huden meget intensivt af solen, hvilket undersøgelser har vist, har den mest skadelige virkning. Budskabet om solbeskyttelse ved disse former for adfærd er derfor overordentlig vigtig.

4.1 KRYDSTABELLER

De fem ovenstående udsagn er sammenstillet med, hvor tit respondenterne bliver solskoldede om foråret, som er påvist at være en risikofaktor ved udvikling af hudcancer ⁵.

”Jeg føler mig sundere når jeg er brun”

I **figur 1a** og **b** (side 39) ses henholdsvis kvinder og mænds holdning til at føle sig sundere, når man er brun. For kvinderne gælder, at der er en lille overvægt af de, som altid bliver solskoldet i begyndelsen af sæsonen, som også føler sig sundere, når de er brune i.f.t. kvinder, der sjældnere bliver solskoldede. Blandt mænd, som altid solskoldes, er denne holdning knapt så udbredt. Kun godt 40% af disse mænd føler sig sundere, når de er brune.

”Jeg mener, at vi får mere hudkræft nu end før, fordi vi solbader mere”

I **figur 2a** og **b** (side 40) ses henholdsvis kvinder og mænds viden om årsager til den hyppigere forekomst af hudcancer. Blandt de kvinder, som altid bliver solskoldede om foråret, ved næsten 2/3 godt, at solbadning er årsag til den hyppigere forekomst af hudkræft. Det samme fænomen ses hos mændene og her er det de, der altid solskoldes, som er mest enige i udsagnet om sammenhæng mellem solbadning og kræft i forhold til de, der sjældnere solskoldes.

”Jeg mener, at solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft”

I **figur 3a** og **b** (side 41) ses henholdsvis kvinder og mænds viden om solcremers beskyttelseseffekt. Hos kvinder svinger tiltroen til solcremer lidt op og ned, men de, der altid bliver solskoldede, har dog en udbredt tiltro til solcremers beskyttende virkning. Hos mændene er der en klar tendens til, at jo hyppigere man bliver solskoldet, jo mere tror man på solcremers effektivitet. Hvis vi ser på de respondenter (70%), som har svaret på hvilken mængde solcreme, de bruger sammenholdt med deres solskoldningstendens, kan man se, at for kvinder benytter knapt halvdelen af de, der altid solskoldes, den anbefalede mængde solcreme, mens resten har en tendens til at underdosere (**figur 3c**, side 42). Denne tendens er endnu tydeligere for mænd (**figur 3d**, side 42).

”Beskytter du dig med tøj eller solcreme, når du solbader eller opholder dig på stranden i Danmark”

I **figur 4a** og **b** (side 43) ses beskyttelsesadfærd når man solbader ved stranden i Danmark. For både kvinder og mænd ses en stigende beskyttelsesadfærd i forhold til stigende hyppighed af solskoldning om foråret – tydeligst for kvinder. Andelen af mænd, som altid solskoldes og (måske derfor) ikke solbader, er større end andelen af kvinder.

”Solbader du mellem 12-15”

I **figur 5a** og **b** (side 44) ses hyppigheden af solbadning mellem 12 og 15 for henholdsvis kvinder og mænd. For begge køn ses, at med faldende solskoldningstendens stiger hyppigheden af solbadning i dette tidsrum – undtagen for de, der aldrig solskoldes, hvilket kan være en effekt af, at de ikke solbader i mellem 12 og 15. For kvindernes vedkommende ses det dog, at over 50% af de kvinder, som solskoldes, alligevel solbader i tidsrummet 12-15, hvor risikoen for solskoldning er størst. Det tilsvarende tal for mændene er kun 30%.

Det ser således ud til, at en del respondenter solbader mellem klokken 12 og 15 uanset om deres hudtype kan tåle det eller ej. Næsten halvdelen af kvinder og 1/3 af mænd med formodet sart hudtype, solbader dog ikke i dette tidsrum. I kolonnen ”aldrig solskoldet” kan der ”gemme” sig respondenter, der også har en sart hudtype, men aldrig udsætter huden for solen.

4.2 LOGISTISKE REGRESSIONSANALYSER

Ovenstående 5 spørgsmål er blevet analyseret separat i en regressionsanalyse som beskrevet i metodeafsnittet side 9.

4.2.1 Holdning

Hudfarve var signifikant associeret med holdningen til at føle sig sundere, når man er brun ($p < 0.0001$). Billedet er ikke helt entydigt. Generelt gælder, at jo lysere hudfarve, jo mere uenige er respondenterne med udsagnet. Respondenter med hudfarven ”kraftig brun” ligger dog i midten af spektret, hvilket man ikke umiddelbart ville forvente. Selvvurderet helbred var også signifikant associeret med holdningen til at føle sig sundere, når der er justeret for hudfarve ($p = 0.02$).

De respondenter, som har det dårligste helbred, er mest uenige i udsagnet sammenlignet med respondenter i de øvrige svarkategorier.

4.2.2 Viden

I forhold til spørgsmålet om solbadning giver mere hudkræft, er der for kvinder en signifikant association med at være enig i ovenstående udsagn og være gift ($p=0.46$) og ikke-rygende ($p=0.034$). Blandt mænd er der ingen signifikante associationer. I den samlede model sås en vekselvirkning med køn og ægteskabelig status, således at det er de ugifte kvinder, der er mest uenige i udsagnet.

For mænds vedkommende er der en signifikant association mellem at have mere tiltro til solcremers beskyttende effekt og være yngre ($p=0.014$) og gift (0.009). Blandt kvinder er det kun alderen, der er associeret med stigende tiltro til solcremers effekt – igen har de yngre mere tiltro ($p<0.0001$). Der er også en association med hudreaktion ($p=0.03$), men denne er svær at tolke, da det er de næst mest sarte ("bliver sommetider solskoldet"), der har størst tiltro til solcremes beskyttende effekt. I den samlede model er alder (yngre), ægteskabelig status (gift) og hudreaktion (solskoldes altid/sommetider) uafhængigt associeret til spørgsmålet.

4.2.3 Adfærd

Ved adfærdsspørgsmålet om beskyttelse ved solbadning i Danmark, sås en signifikant association mellem hudfarve ($p<0.0001$) og hudreaktion ($p=0.039$) og beskyttelse ved solbadning i Danmark. Retningen er som forventet, at jo lysere og jo oftere tendens til solskoldning, jo oftere beskytter man sig ved solbadning i Danmark. Her adskiller respondenter, der angiver at blive "kraftigt brune" sig ved at ligge midt i spektret af solbeskyttelsesadfærd. De respondenter, som angiver, at de sjældent bliver solskoldede, adskiller sig også, idet de ligger højt i beskyttelse. Det sidstnævnte kan måske forklares ved, at de sjældent bliver solskoldede som en effekt af høj beskyttelsesadfærd.

Ved adfærdsspørgsmålet om solbadning mellem 12 og 15, var de forklarende variable, der fandtes signifikant associeret til solbadning i alle analysemodellerne,

køn ($p=0.012$), alder ($p<0.0001$), hudfarve ($p<0.0001$) og hudreaktion ($p=0.014$). Kvinder er mest tilbøjelige til at solbade i dette tidsrum og jo yngre de er, jo mørkere deres hud er og jo sjældnere de har tendens til solskoldning, jo hyppigere vil de vælge at solbade i mellem 12-15. Det skal dog nævnes, at de respondenter, som aldrig bliver solskoldede adskiller sig ved, at de heller ikke solbader i dette tidsrum. Som tidligere nævnt kan det, at de aldrig bliver solskoldede være en effekt af, at de aldrig solbader. I en analysemodel, hvor der ikke er justeret for hudfarve og hudreaktion, er det alder ($p<0.0001$) og selvvurderet helbred ($p=0.048$), som er signifikant associeret til spørgsmålet om solbadning mellem 12-15 i den forventede retning; jo ældre og dårligere helbred, jo mindre solbader man i tidsrummet.

4.3 SAMMENFATNING AF UDVIDEDE ANALYSER

Det generelle billede er, at kvinder ved mest og beskytter sig mest mod sollysets skadelige virkning – uafhængigt af andre variable. Dette forhold ligger helt i tråd med fund fra udenlandske undersøgelser ^{12 7 15}. Til gengæld er det også kvinderne, som vægter brunhed mest og opholder sig mest i solen/solarium, hvilket også ses i andre undersøgelser ^{16 17 18}.

De unge tegner sig også for at være de hyppigste solbadere, men de beskytter sig ofte mindre end ældre. Dette er også et typisk billede i forhold til andre undersøgelser ^{12 11}

Kun en signifikant association sås i forhold til selvvurderet helbred; jo dårligere helbred, jo mindre enig er man i udsagnet om at man føler sig mere sund ved at være brun.

Hudfarve og hudreaktion (solskoldningstendens) har også indflydelse på, i hvor høj grad man beskytter sig mod solen og i den forventede retning, nemlig at de lyste og sarteste passer mest på, hvilket også er påvist i udenlandske undersøgelser ^{12 11}.

Imod forventning havde uddannelse, ægteskabelig status og rygestatus kun ringe eller ingen selvstændig forklarende værdi.

5. SAMMENLIGNENDE ANALYSE AF "DANSKERNES SOLVANER" 1999 OG 2004

I det følgende er de spørgsmål, som kun er identiske i undersøgelserne fra 1999 og 2004 sammenlignet og testet for statistisk signifikant forskel. De spørgsmål, som er identiske i alle tre undersøgelser, vil blive beskrevet i det efterfølgende afsnit.

Der er ingen statistisk signifikante forskelle i svar fra 1999 sammenlignet med identiske svar fra 2004. Der ses dog små forskelle, som kort skal gennemgås i det følgende.

Holdning

I **figur 6** (side 45) ses fordelingen hvilken hudfarve, der foretrækkes. På spørgsmålet om hvilken hudfarve, respondenterne synes bedst om (svarkategorier: lidt, noget, godt, kraftig brun), ses en tendens til, at respondenterne i 2004 vægter brunhed lavere end i 1999. I 2004 var det muligt også at svare "hudens alm. farve", hvilket 4% gjorde, men fjerner man denne svarkategori samt svarmuligheden "ved ikke", (som ikke kunne vælges i 2004) fra analysen, er forskellen signifikant ($p=0.0013$).

Viden

I **figur 7** (side 45) ses en lille stigning i respondenter fra 2004, som ikke kender til Sundhedsstyrelsens pjece "Beskyt dit barn i solen". **Figur 8** (side 46) viser, at der er sket en stigning på 5% fra 1999 til 2004 af respondenter, som udtrykker behov for flere oplysninger om, hvordan man beskytter sig selv og sit barn/børn i solen sydpå.

Adfærd

I **figur 9** (side 46) ses en stigning på 5% af respondenter, der tager solbad mellem 12-15 i den forløbne 5-års periode.

6. SAMMENLIGNENDE ANALYSE AF "DANSKERNES SOLVANER" 1994, 1999 OG 2004

I tabel 14 ses fordelingen af baggrundsvariable for de tre årgange.

Tabel 14. Fordeling af baggrundsvariable samt selvvurderet helbred og rygeadfærd, Danskernes Solvaner 1994-2004

Variabel	1994 (n=1045)		1999 (n=1000)		2004 (n=1027)	
	Antal	%	Antal	%	Antal	%
Køn						
Kvinder	503	48	595	59	662	64
Mænd	542	52	406	41	365	36
Alder						
18-24	203	19	67	7	129	13
25-39	499	48	532	53	482	47
40-49	343	33	401	40	416	40
Hjemmeboende børn						
Ja	502	48	574	57	598	58
Nej	543	52	426	43	429	42
Hudtype ¹			-	-		
I	51	5	-	-	45	4
II	209	21	-	-	361	35
III	389	39	-	-	434	42
IV	252	25	-	-	124	12
Uden for kategori	105	10	-	-	63	6
Uddannelse år ²						
0-8	122	12	137	14	195	19
9-10	599	57	538²	54	345	35
>10	310	30	322	32	486 ⁴	48

¹Hudtype kan ikke kategoriseres for 1999

² Antal års skolegang

³Inkluderer erhvervsuddannelser

⁴Inkluderer mellemlange og lange videregående uddannelser

Uddannelse kategoriseres ikke ens i de tre undersøgelser og det er ikke oplyst i de tidligere undersøgelser, hvordan der er spurgt til uddannelse. I 1994 opdeles alder som i tabellen. I 1999 indeholder uddannelse en kategori mere som hedder "erhvervsuddannelse". I 2004 er der spurgt til uddannelse efter grundskole og gymnasium, hvilket medfører flere kategorier (se tabel 1), som også er de

kategorier, der er benyttet i de statistiske analyser. Tallene for 2004 i tabel 12 er derfor tillempet kategoriseringen fra 1994.

Hvis man sammenligner alle tre år, er der sket løbende forbedringer fra årgang til årgang på forskellige parametre, men på andre parametre ses også en tendens til forværring.

I det følgende vil kun de ændringer, som er statistisk signifikante eller som umiddelbart kan observeres, blive beskrevet. Analyserne er blevet foretaget mellem 1994 og 2004 og mellem 1999 og 2004.

Søjlediagrammer for alle identiske spørgsmål i 1994-2004, som ikke er beskrevet i det følgende, kan ses i Appendix D.

Holdning

Der blev kun fundet en statistisk signifikant forskel i svar på holdningsspørgsmål mellem de tre årgange. I 2004 er flere respondenter uenige i, at der er for få skyggesteder til børn i daginstitutioner i.f.t. i 1999 ($p > 0.001$), men denne forskel ses ikke mellem 1994 og 2004 (**figur 10**, side 47). Dette kan skyldes, at respondenterne er blevet mere opmærksomme på, om der er skyggesteder eller ej i børnenes institutioner, idet 46 % svarede "ved ikke" i 1999 i forhold til 13 % i 2004. Svarprocenterne i 1994 og 2004 fordeler sig næsten identisk, hvilket tyder på, at respondenterne fra 1999 adskiller sig signifikant i.f.t. dette spørgsmål på den måde, at mange ikke ved, hvad de skal svare.

I det følgende nævnes nogle resultater, som ikke er statistisk signifikante forskelle, men som antyder en tendens.

Der ses en stigende tendens i forhold til at føle sig sund, når man er brun (**figur 11**, side 47).

I modsætning hertil ses en stigende tendens gennem årene til at ønske sig mindre brun, hvilket ses i **figur 12** (side 48).

Viden

I **figur 13** (side 48) ses den eneste statistisk signifikante forskel mellem årgangene i forhold til viden: ”Jeg mener solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft”.

I 2004 er flere respondenter enige i dette udsagn i.f.t. i 1999 ($p=0.043$) og 1994 ($p=0.045$). Idet kvinder er overrepræsenteret i undersøgelsen fra 2004, er der foretaget en analyse af dette spørgsmål opdelt i køn. Det viser sig her, at forskellen mellem 1994 og 2004 skyldes, at mændene i 2004 er mere enige i udsagnet end mændene var i 1994 ($p=0.02$). For kvindernes vedkommende går det samme vej, større tiltro til solcreme i 2004 end i 1994, dog ikke signifikant ($p=0.13$). Det ser således ud til, at tiltroen til solcremes beskyttende virkning er øget med årene, dog mest for mændenes vedkommende.

Adfærd

En bemærkelsesværdig negativ udvikling, der ses i tidsrummet 1994-2004 er en stigning i andelen af respondenter, som altid bliver solskoldet i forårs månederne (**figur 14**, side 49). Forskellen ligger fra 1994 til 1999, hvor andelen af solskoldede er steget med 8% fra 1994 til 1999 og endnu en procent til 2004. Forskellen mellem 1994 og 2004 er statistisk signifikant ($p=0.006$). Der er foretaget en analyse separat for kønnene, men dette ændrer ikke resultatet. I undersøgelsen fra 2004 kategoriseres 30% af respondenterne i de to sarteste grupper med hensyn til hudtype (hudtype 1 og 2), hvilket er 11% flere end i 1994. Det kan måske forklare, hvorfor 9% flere respondenter blev solskoldet i 2004 end i 1994.

I **figur 15** (side 49) ses en statistisk signifikant udvikling i forbrug af solarium, hvor flere og flere benytter solarium fra 1994 til 2004 ($p=0.029$). I en kønsopdelt analyse forsvinder signifikansen, men tendensen går fortsat i retning af flere brugere i 2004 (Kvinder; $p=0.09$, Mænd; $p=0.12$).

Voksnes adfærd i.f.t. at beskytte børn

Der er en tydelig forskel i den rigtige retning i forhold til, at børn bliver mindre brune i 2004 sammenlignet med i 1994 og 1999 ($p=0.008$), hvilket ses af **figur 16** (side 50). Dette ændres ikke i en kønsopdelt analyse.

Generelt kan det siges, at der gennem alle ti år har været stor opmærksomhed omkring at beskytte børn mod solens skadelige virkninger. På et enkelt spørgsmål ses dog en tendens til faldende beskyttelse af børn. Det gælder for spørgsmålet om beskyttelse ved ophold udendørs – uden børnene solbader eller er på stranden, som dog ikke er statistisk signifikant (**figur 17**, side 51).

Det kan eventuelt forklares ved, at sommeren i 2004 i Danmark var præget af regnfuldt og overskyet vejr, hvor respondenter måske har skønnet, at det ikke i så høj grad var nødvendigt at beskytte børnene mod solen i dagligdagen. Der ses ikke samme tendens til faldende beskyttelse ved solbadning eller ophold ved stranden i Danmark og sydpå.

7. OPSUMMERING AF "DANSKERNES SOLVANER" 1999-2004

Det er et noget uensartet billede som ses i udviklingen af befolkningens holdninger til og viden om solbeskyttelse og adfærd i solen i ti-året 1994-2004. Overordnet kan det siges, at der ikke er sket store ændringer igennem de sidste 10 år, men der ses dog ikke-signifikante tendenser til, at danskerne tillægger brunhed mindre vægt, ved mere, specielt om solcreme og beskytter børn lidt mere end for 5 og 10 år siden. Vigtigste signifikante forskelle fra 1994 til 2004 er:

- flere respondenter bliver altid solskoldede om foråret, den største stigning ses fra 1994-1999, hvorefter denne udvikling stagnerer.
- en større tro på solcremers beskyttende effekt mod hudkræft, forskellen er signifikant for mænd
- tendens til at flere bruger solarium
- Børn bliver mindre brune

8. KOMMENTARER

Repræsentativitet af stikprøve sammenlignet med befolkningen

Der ses visse forskelle i fordelinger af baggrundsvariable i undersøgelsen fra 2004 sammenlignet dels med befolkningen generelt og dels med de tidligere gennemførte undersøgelser.

I stikprøven af den danske befolkning, som blev interviewet til undersøgelsen ”Danskernes Solvaner 2004”, indgår kvinder hyppigere både i forhold til befolkningen som helhed og i forhold til de to tidligere undersøgelser. I undersøgelsen fra 1999 er der 9% flere kvinder end mænd og i undersøgelsen fra 1994 er kønsfordelingen lige. Dette kan have betydning for, hvordan svar på undersøgelsens spørgsmål fordeler sig i de tre årgange, når man sammenligner årgangenes svarfordelinger uden at opdele i køn. For de statistisk signifikante forskelle, som er fundet mellem årgangene, er der kompenseret for overrepræsentationen af kvinder med supplerende kønsopdelte analyser.

I forhold til alder, fordeler stikprøven 2004 sig med få procent færre i de unge aldersgrupper (18-24) og lidt flere procent i de ældre aldersgrupper (40-49), sammenlignet med befolkningen generelt. I forhold til de tidligere årganges undersøgelser, adskiller aldersfordelingen sig mest i 1999, med en underrepræsentation af unge og en overrepræsentation af mellemgruppen (25-39 år).

I stikprøven fra 2004 ser det også ud til, at flere med længerevarende uddannelse deltager i undersøgelsen sammenlignet med undersøgelserne i 1994 og 1999.

Dette kan hænge sammen med rekrutteringsproceduren, hvor respondenterne skulle yde en aktiv indsats for at være med i undersøgelsen ved at returnere en samtykkeerklæring. Denne metode kan man antage medfører, at personer med længerevarende uddannelser ønsker at indgå i undersøgelsen.

Rekrutteringsmetoden af deltagere i 1994 og 1999 har været ved telefonisk henvendelse, hvor respondenterne ikke først er blevet adviseret via brev. Derfor adskiller 2004 respondentkontaktformen sig kvalitativt fra de to tidligere

undersøgelser, der er gennemført. Det er ikke muligt at kvantificere en eventuel selektionsmekanisme, der skulle forklare, hvem der deltager i undersøgelsen og hvem der har nægtet, og det vil det altid være behæftet med en vis usikkerhed at vurdere, om deltagerne, samlet set, afspejler befolkningssammensætningen med hensyn til solvaner.

Der har ikke tidligere været gennemført en kobling til Cancerregisteret for at ekskludere tidligere diagnosticerede hudkræfttilfælde og denne procedure øger kvaliteten af 2004 undersøgelsen sammenlignet med de tidligere surveys.

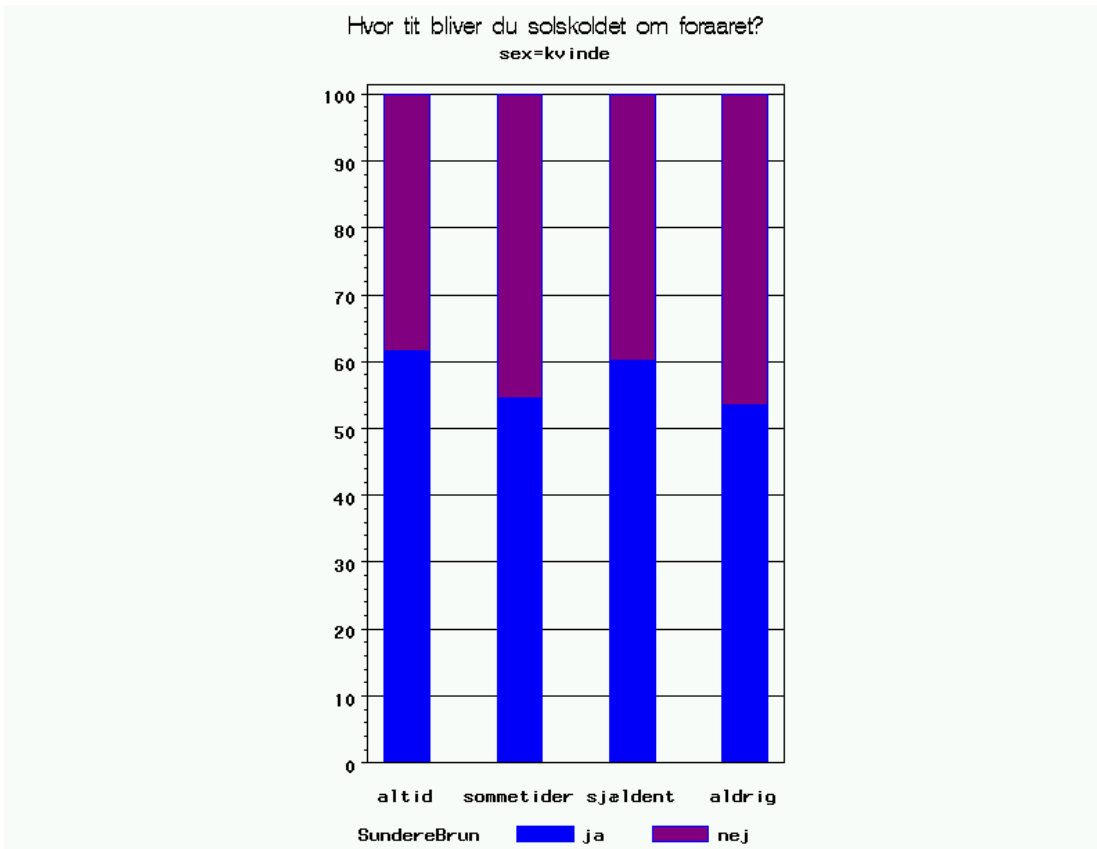
Anbefalinger til fremtidig undersøgelse

I en eventuel fremtidig tværsnitsundersøgelse af danskernes solvaner, vil vi anbefale følgende:

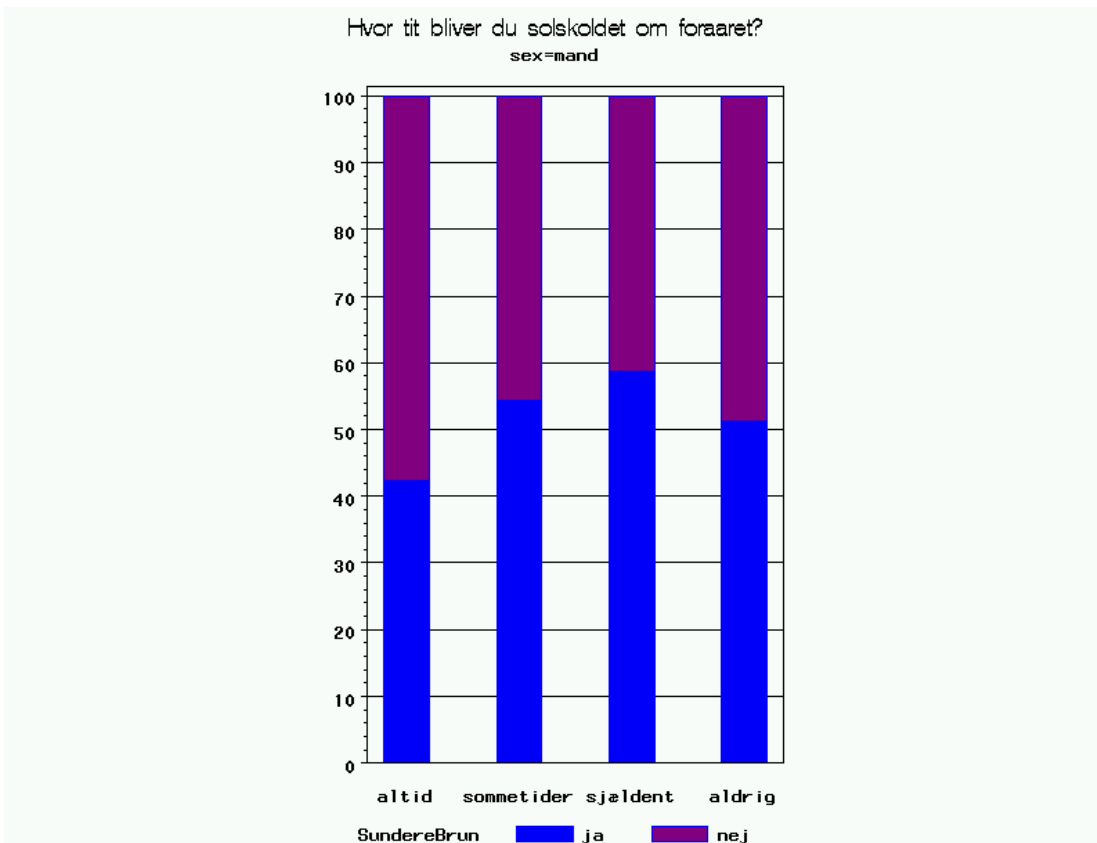
- Hvis respondenter kontaktes via brev om tilsagn, anbefales det at vedlægge en "hudtypemåler", så respondenternes hudtype kan bestemmes med større korrekthed. Dette kan have betydning for præciseringen af, hvor stor en forklarende værdi hudtype har for holdning, viden og adfærd
- Inkludere spørgsmål, der differentierer mellem hvilken slags beskyttelsesadfærd, respondenterne benytter (tøj og/eller solcreme og/eller skygge etc.). Man vil på den måde opnå et mere nuanceret billede af, hvordan respondenterne beskytter sig og ikke kun om de beskytter sig.

9. FIGURER

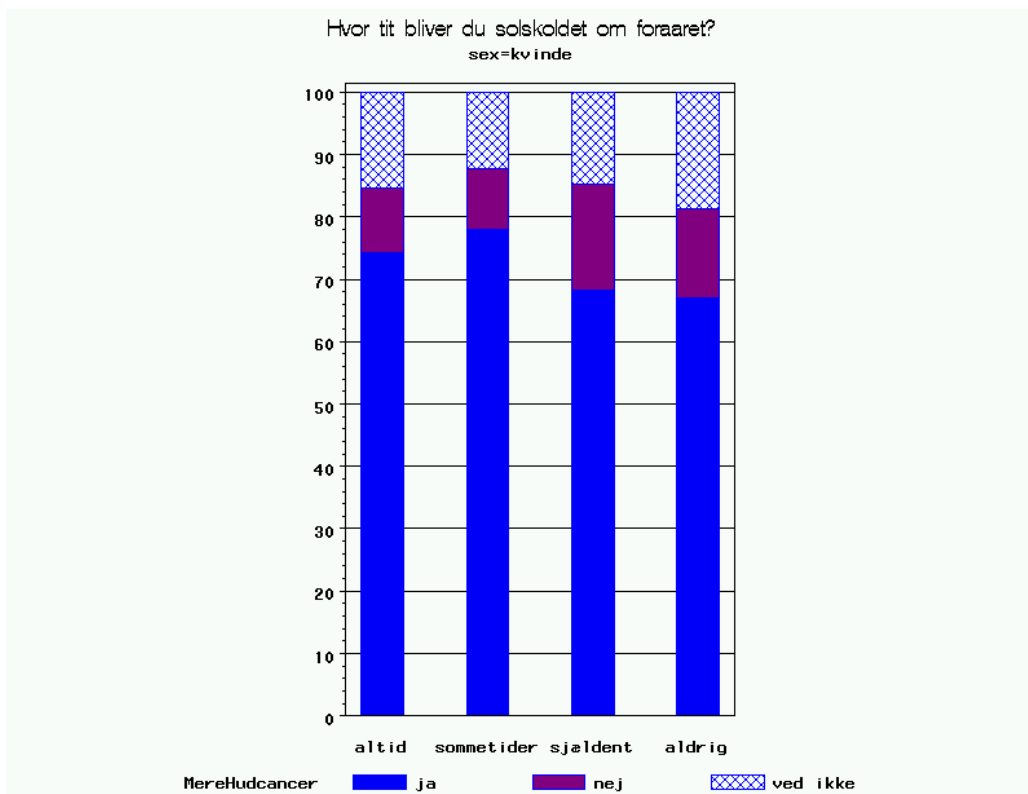
Figur 1a. "Jeg føler mig sundere, når jeg er brun". (Kvinder)

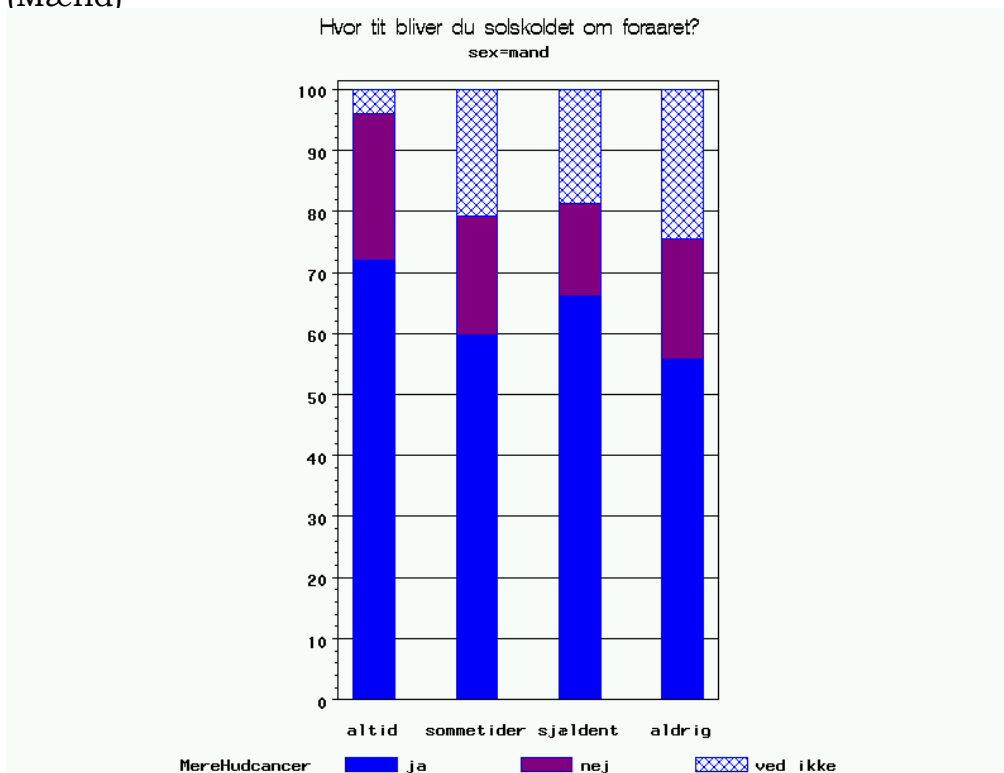
Figur 1b. "Jeg føler mig sundere, når jeg er brun" (Mænd)

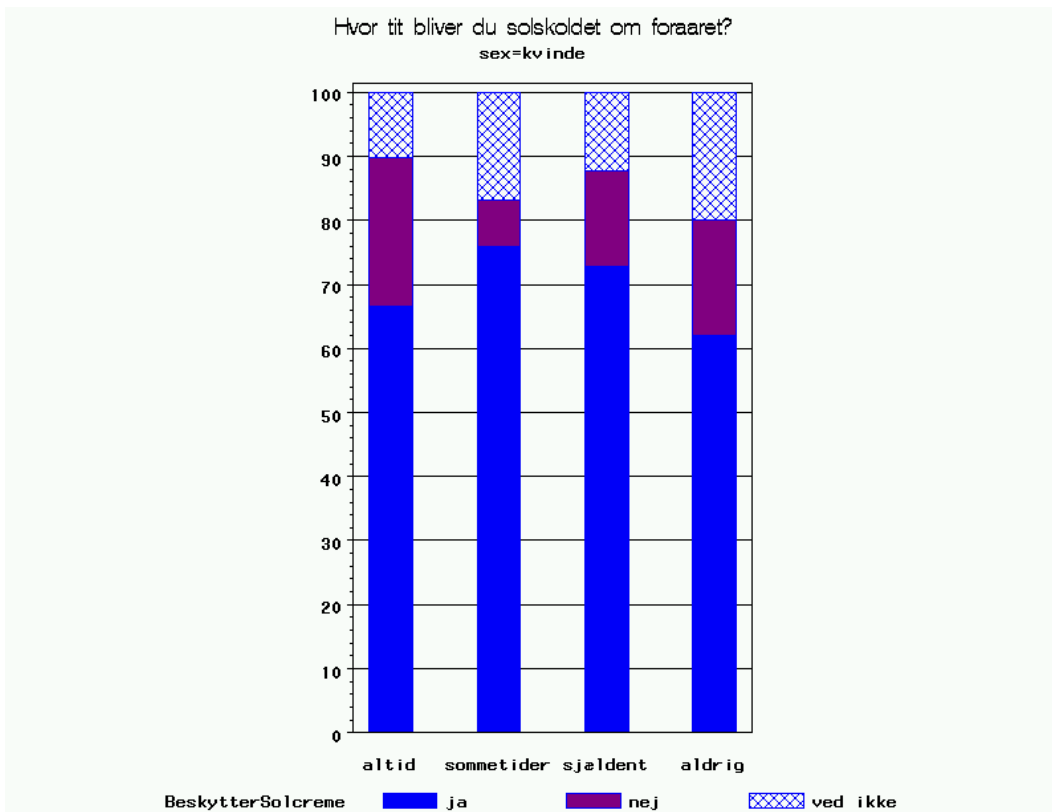
Figur 2a. ”Jeg mener, at vi får mere hudkræft nu end før, fordi vi solbader mere.”
(kvinder)

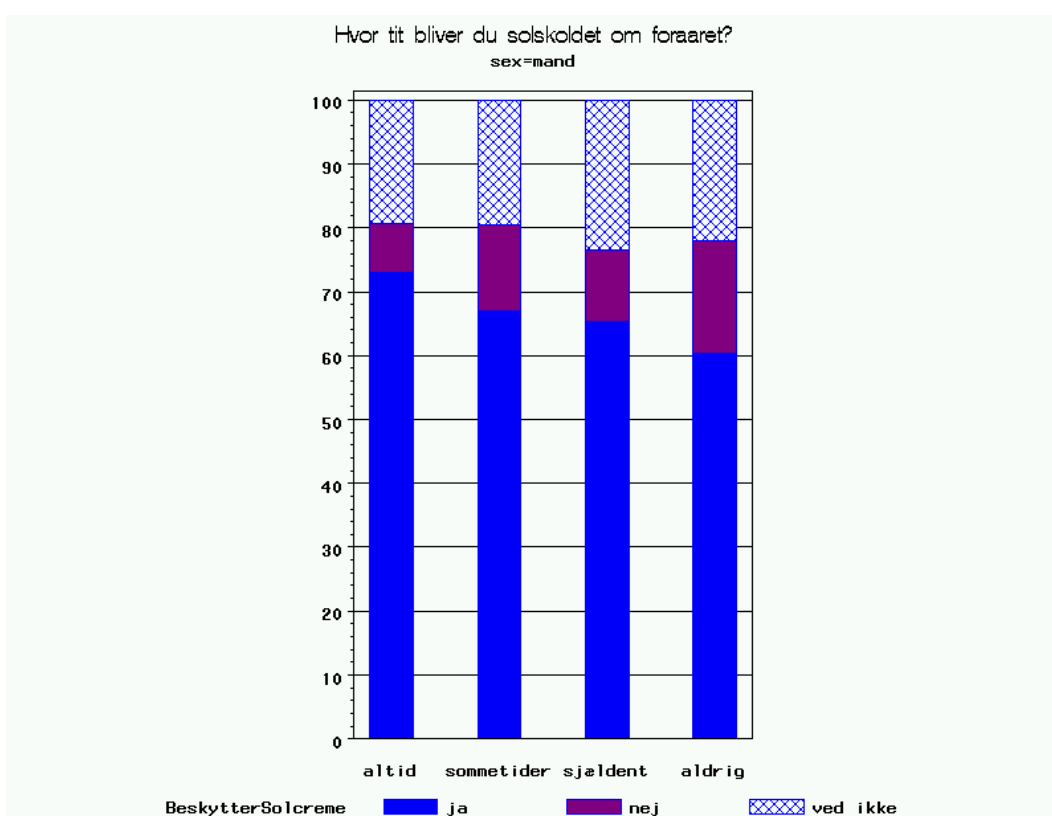
Figur 2b. ”Jeg mener, at vi får mere hudkræft nu end før, fordi vi solbader mere.”
(Mænd)

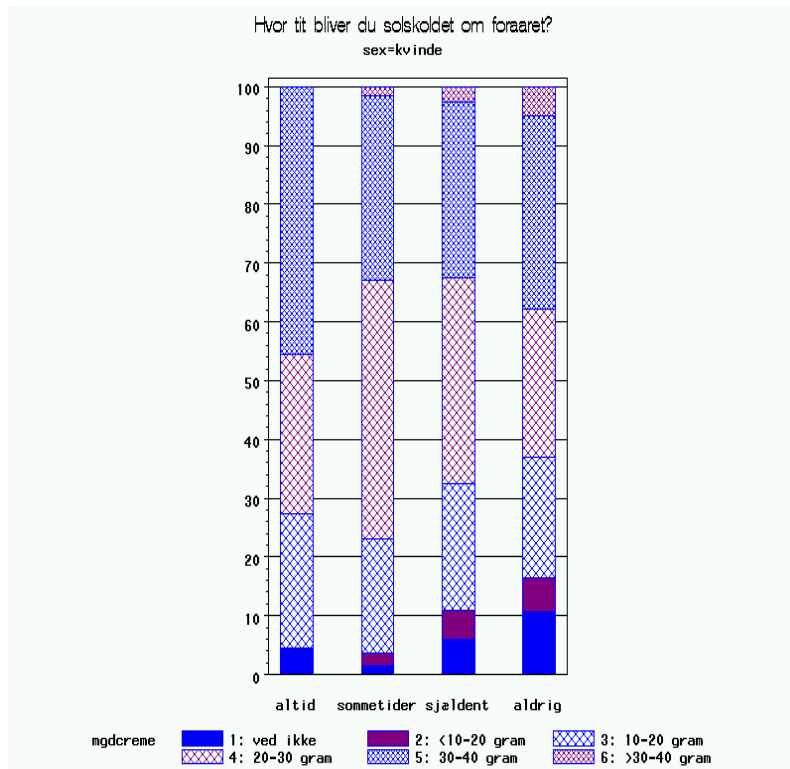
Figur 3a. ”Jeg mener, at solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft” (Kvinder)

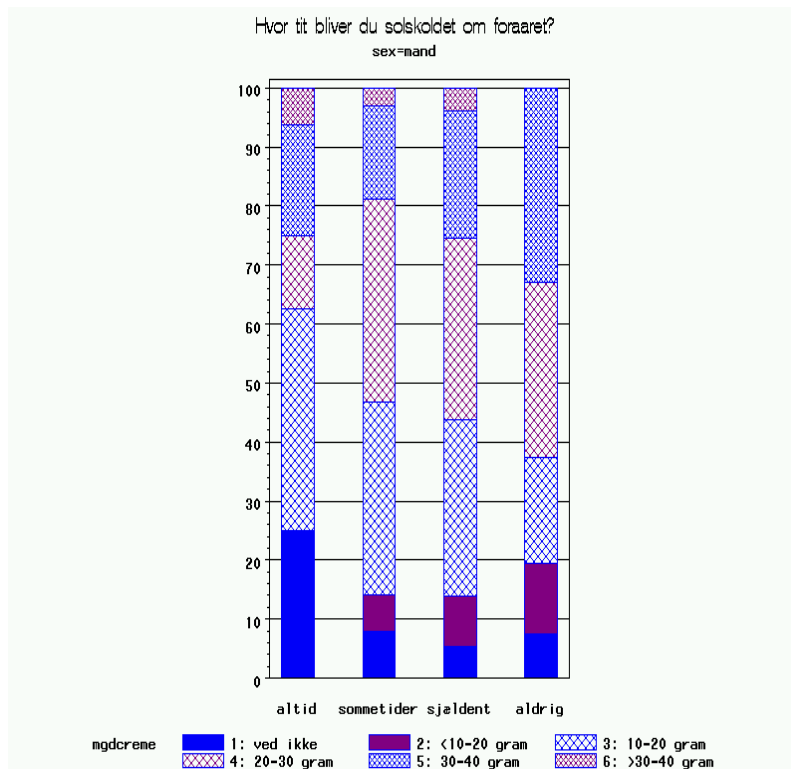
Figur 3b. ”Jeg mener, at solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft” (Mænd)

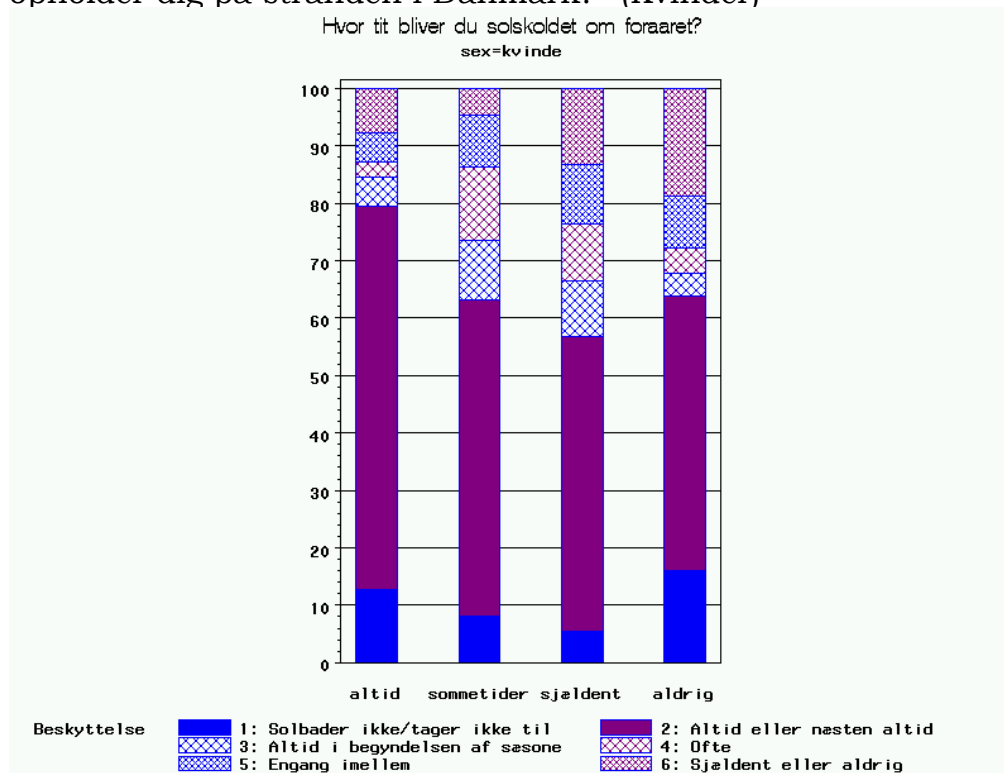
Figur 3c. Dosering af solcreme. (Kvinder)

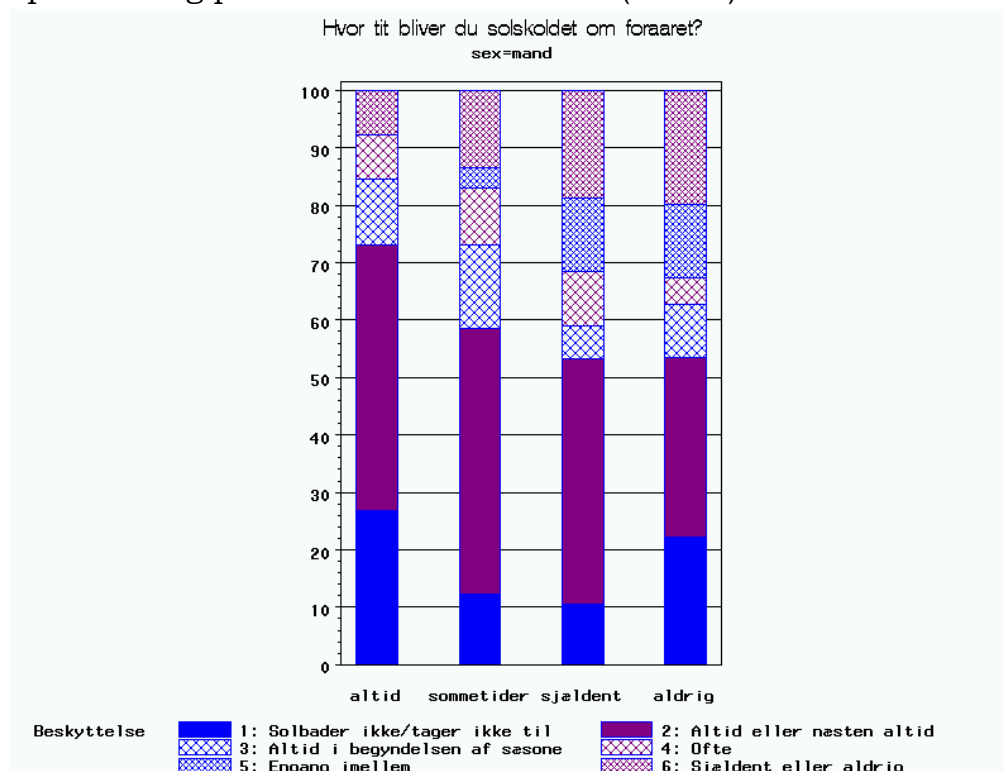
Figur 3d. Dosering af solcreme. (Mænd)

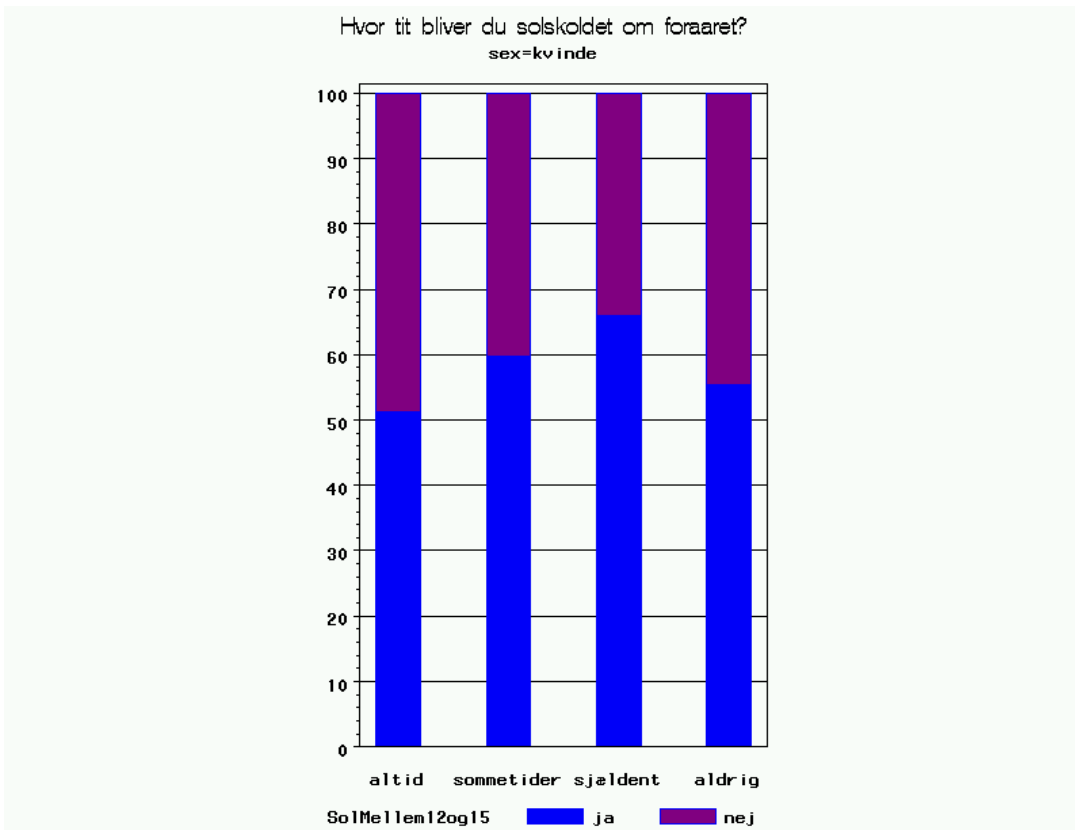
Figur 4a. "Beskytter du dig med tøj eller solcreme, når du solbader eller opholder dig på stranden i Danmark?" (Kvinder)

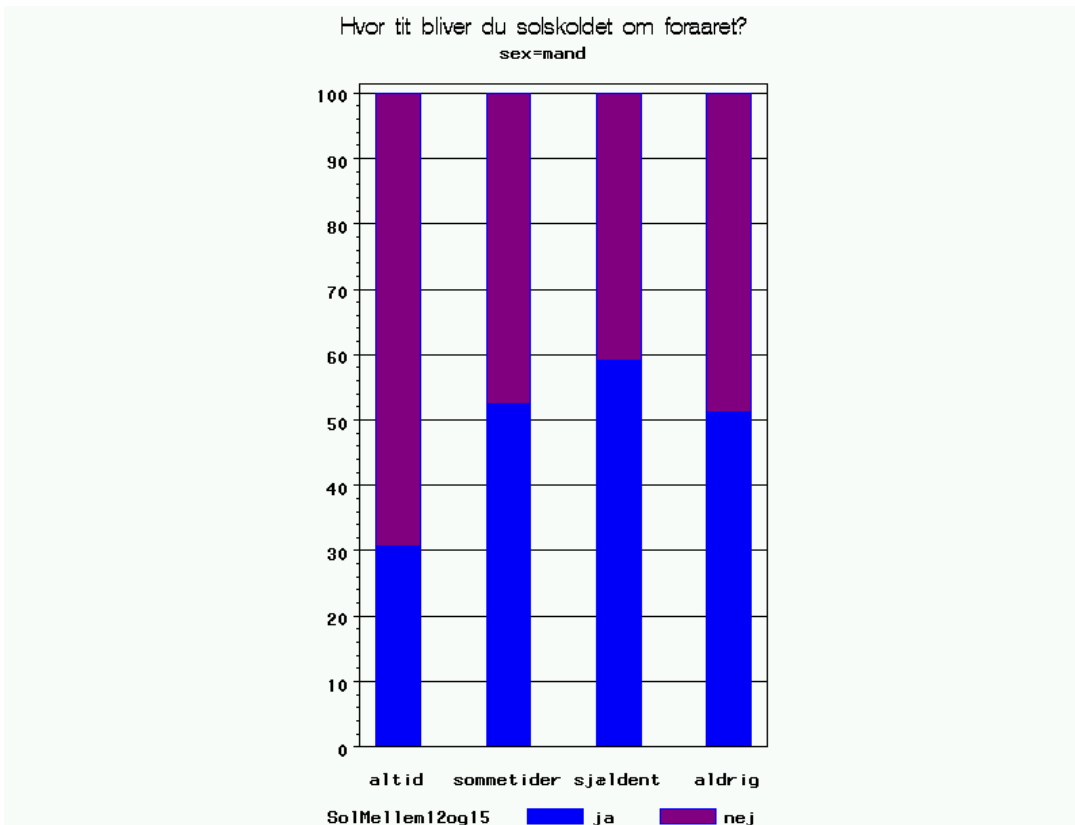
Figur 4b. "Beskytter du dig med tøj eller solcreme, når du solbader eller opholder dig på stranden i Danmark?" (Mænd)

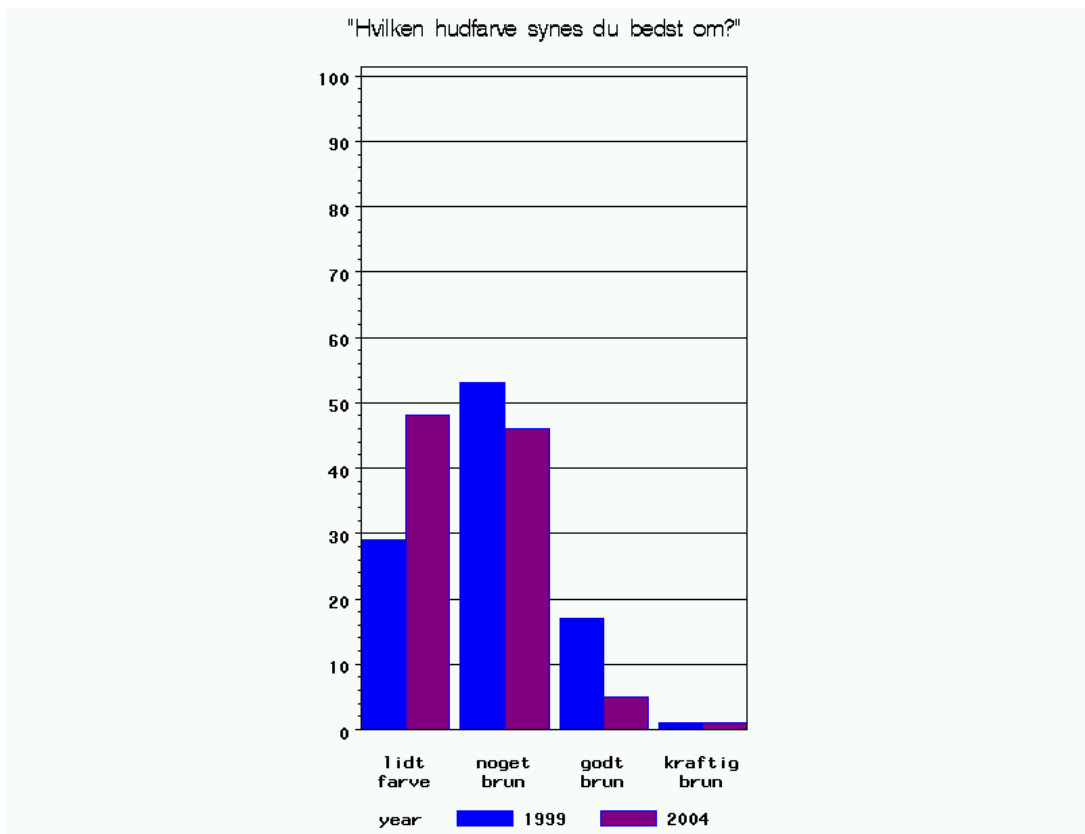
Figur 5a. "Solbader du mellem 12-15?" (Kvinder)

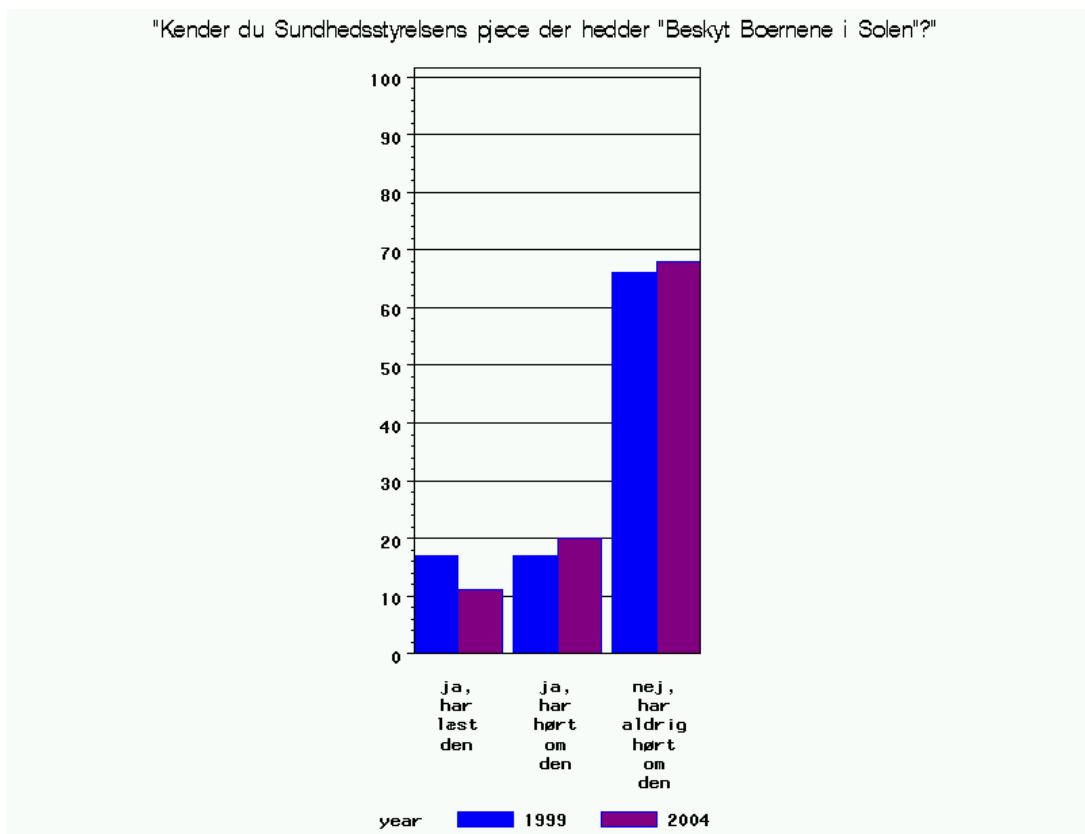
Figur 5b. "Solbader du mellem 12-15?" (Mænd)

Figur 6. ”Hvilken hudfarve synes du bedst om?”

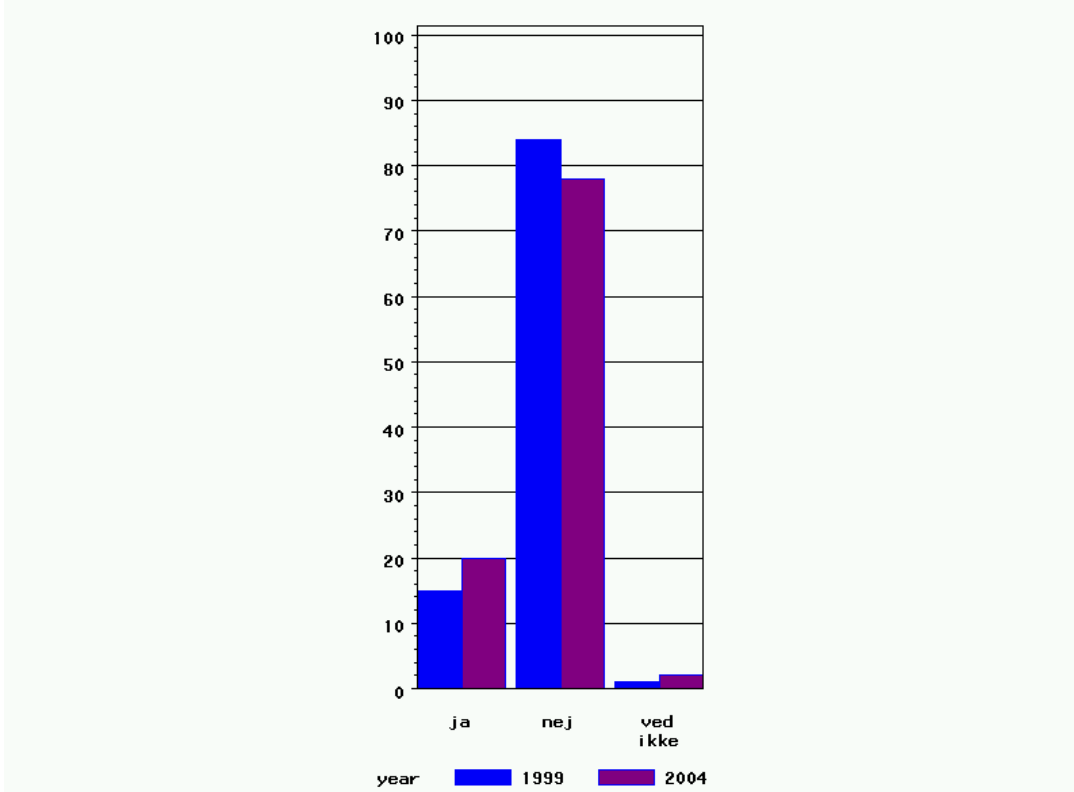

Figur 7. ”Kender du Sundhedsstyrelsens pjece, ”Beskyt børnene i solen”?”

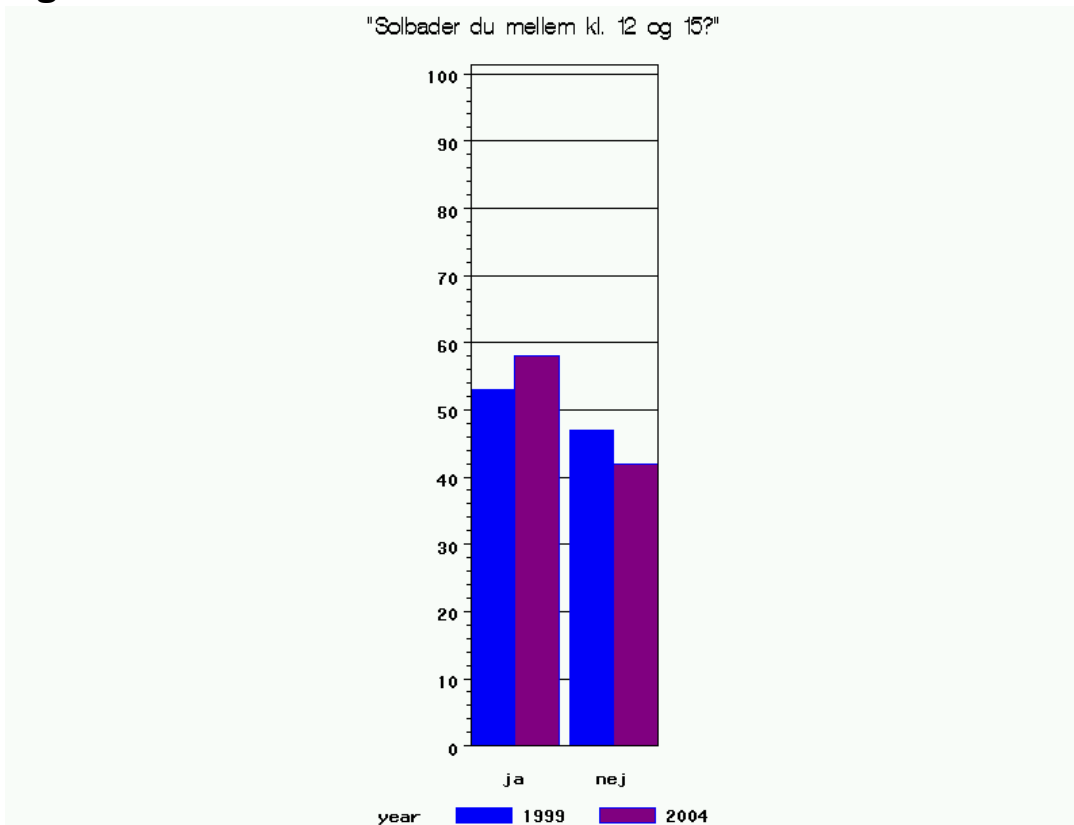
Figur 8. "Har du behov for flere oplysninger om hvordan du beskytter dig selv eller dine børn i solen sydpå?"

"Har du behov for flere oplysninger om hvordan du beskytter dig selv eller dit/dine barn/boem i solen sydpaa?"

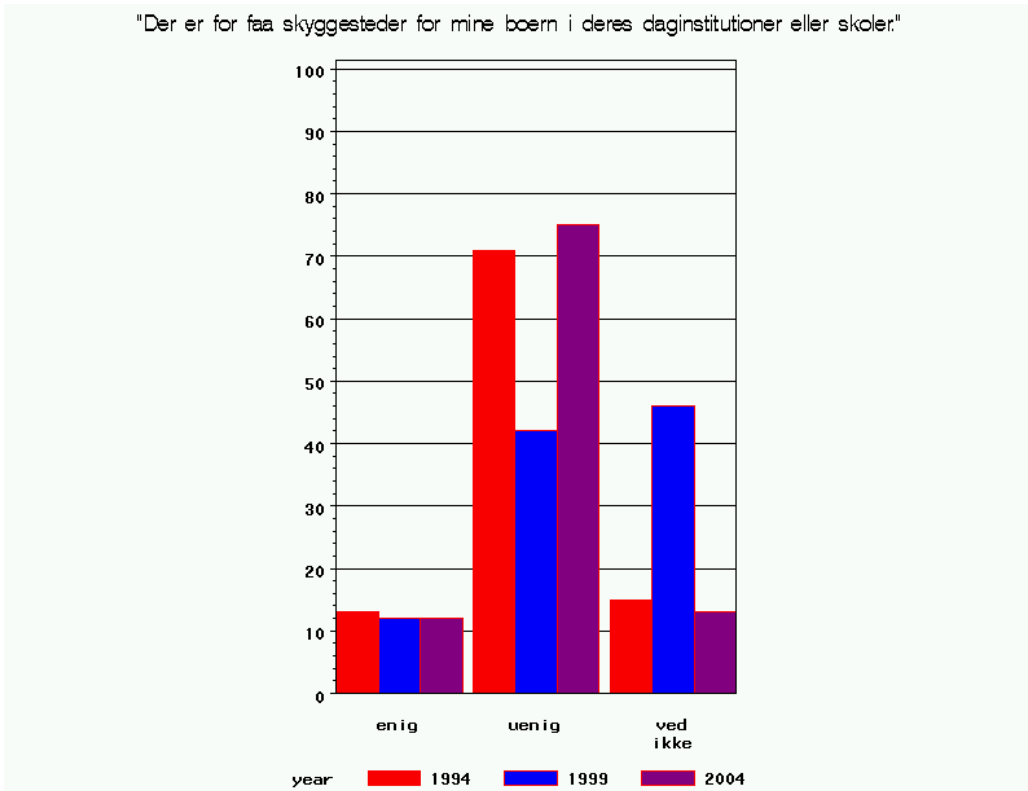

Figur 9. "Solbader du mellem 12-15?"

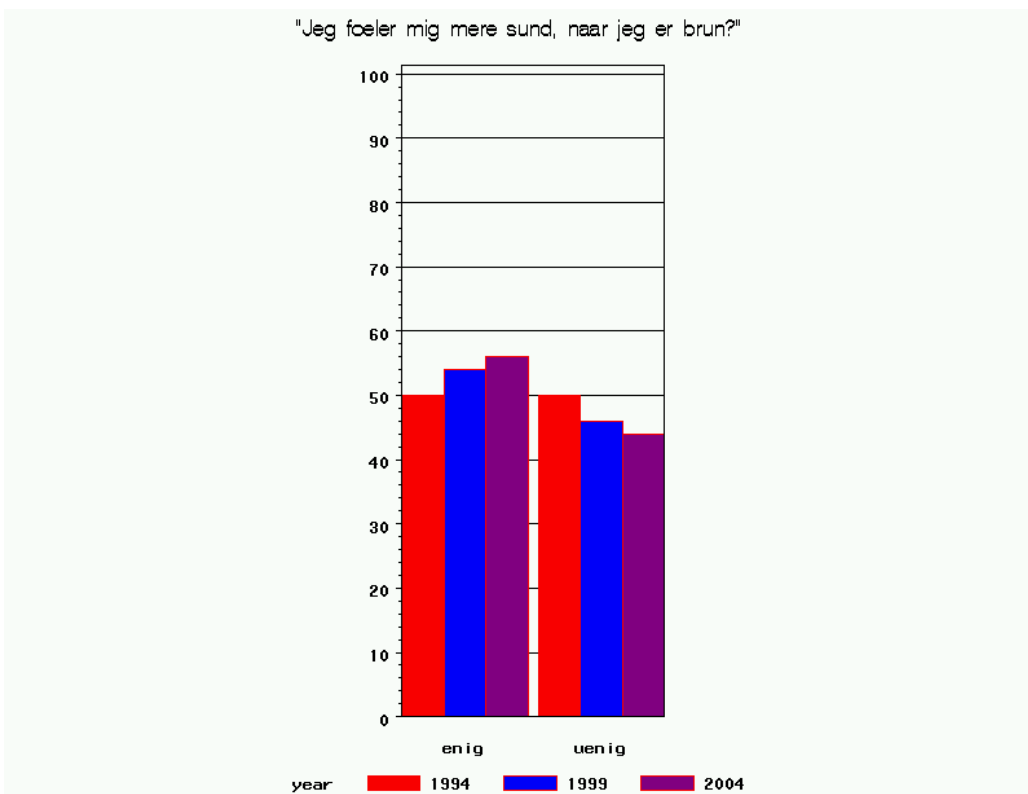
"Solbader du mellem kl. 12 og 15?"

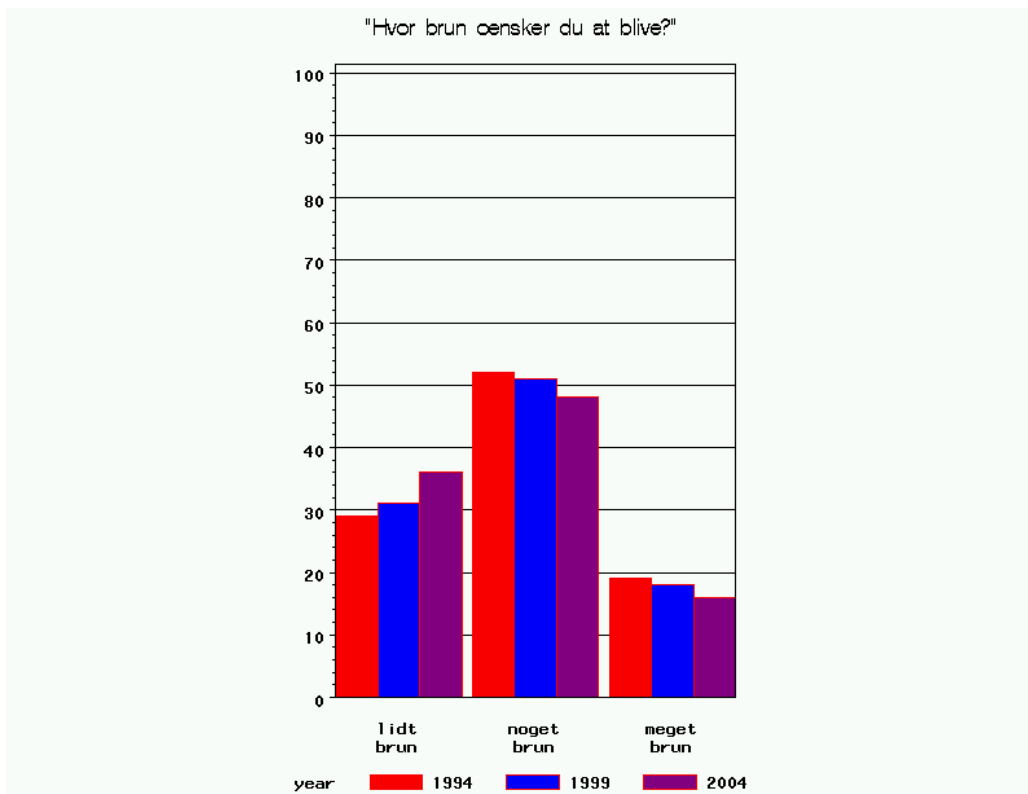
Figur 10. ”Der er for få skyggesider for mine børn i deres daginstitution eller skole.”

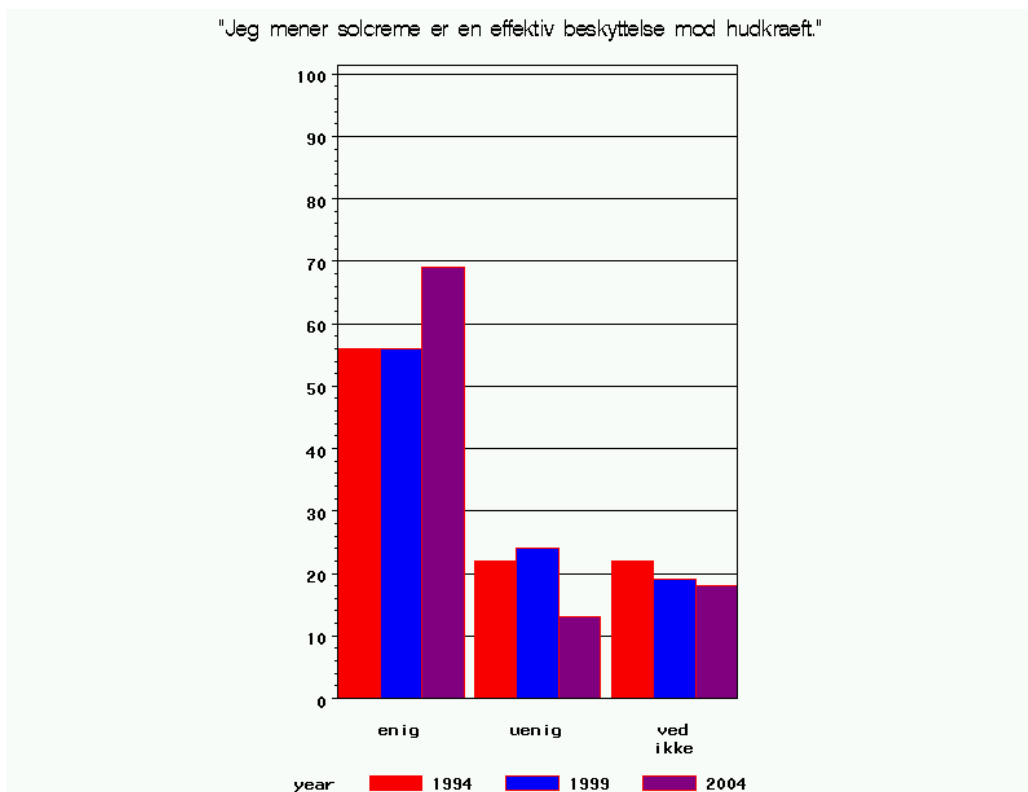
Figur 11. ”Jeg føler mig mere sund, når jeg er brun.”

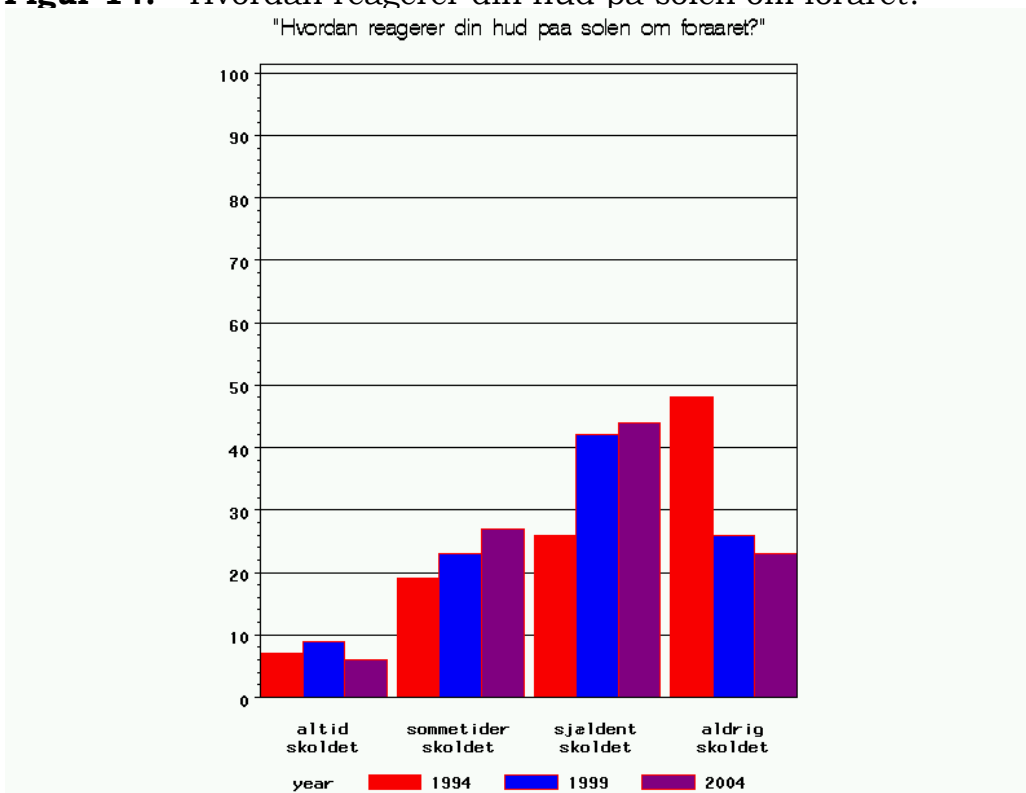
Figur 12. "Hvor brun ønsker du at blive?"

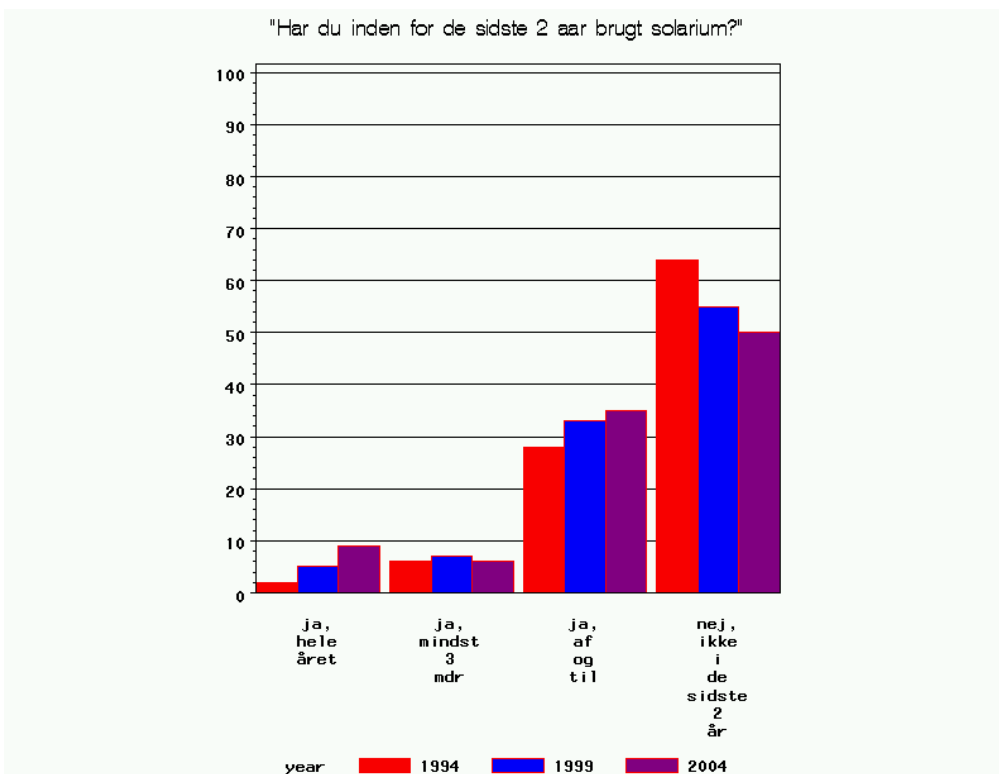
Figur 13. "Jeg mener, at solcreme er en effektiv beskyttelse mod hudkræft."

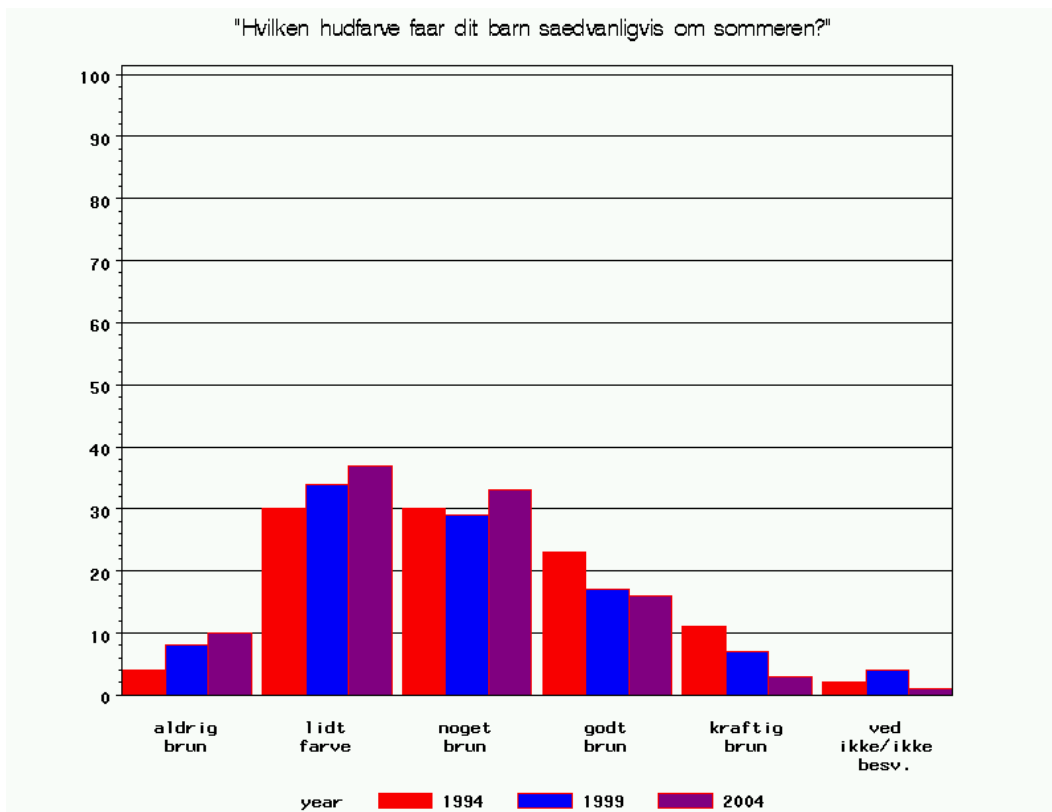
Figur 14. "Hvordan reagerer din hud på solen om foråret?"

Figur 15. "Har du inden for de sidste 2 år brugt solarium?"

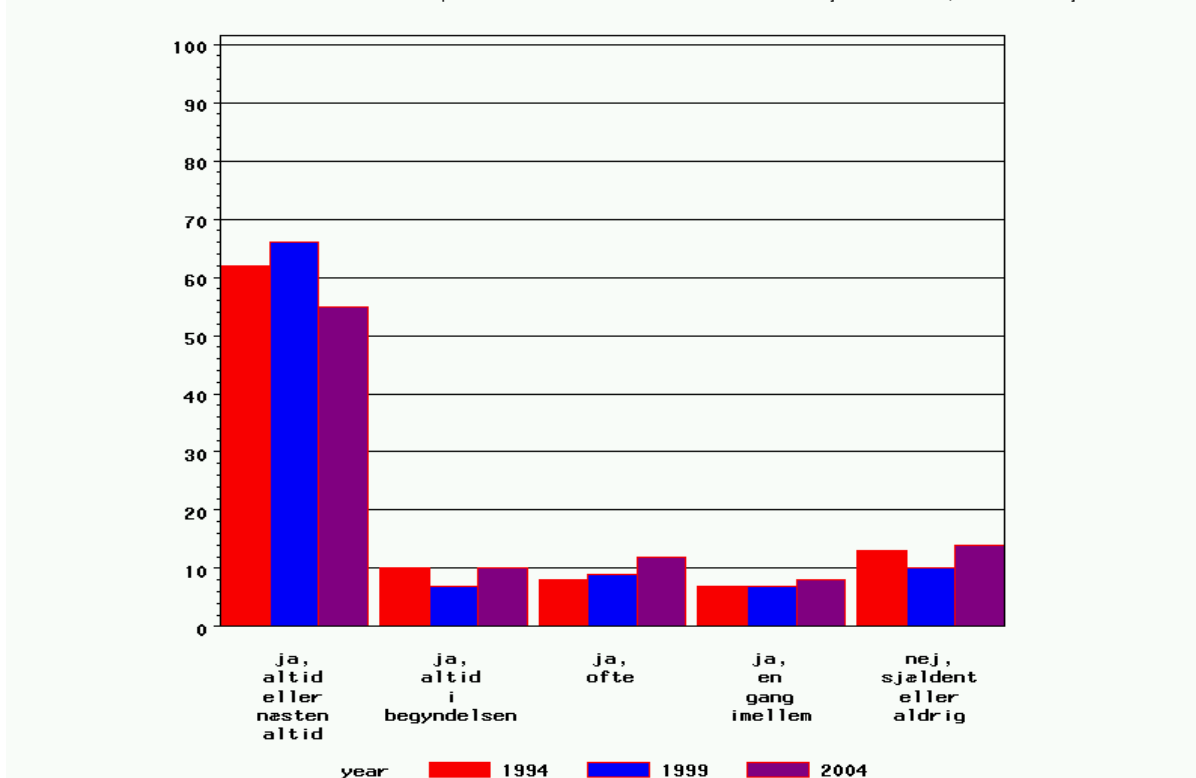

Figur 16. "Hvilken hudfarve får dit barn sædvanligvis om sommeren?"

Figur 17. "Når dit barn er udendørs i Danmark, men ikke er på stranden eller solbader, bliver det så beskyttet mod solen enten med tøj eller solcreme?"

"Naar dit bam er udendørs i Danmark -- men ikke er paa stranden eller solbader -- bliver det saa beskyttet mod solen, enten med toej eller solcreme?"

Litteraturliste

1. Sundhedsstyrelsen. Forebyggelse af maligne tumorer i huden. 1997.
2. Gallup. Telefonisk undersøgelse af Danskernes Solvaner. 1-17. 1-10-1999. København, Sundhedsstyrelsen.
3. Winther JF, Ulbak K, Dreyer L, Pukkala E, Østerlind A. Radiation. *APMIS* 1997;**105**:83-99.
4. Østerlind A. Malignant Melanoma in Denmark. *Acta Oncologica* 1990;**29**:1-22.
5. Weismann K, H.F. Lorentzen. Solvaner og melanomrisiko. *Ugeskrift for Læger* 2000;**162**:3308-3.
6. Osterlind A. Epidemiology on malignant melanoma in Europe. *Acta Oncol* 1992;**31**:903-8.
7. Purdue MP. Predictors of sun protection in Canadian adults. *Can.J Public Health* 2002;**93**:470-4.
8. Santmyre BR, Feldman SR, Fleischer AB, Jr. Lifestyle high-risk behaviors and demographics may predict the level of participation in sun-protection behaviors and skin cancer primary prevention in the United States: results of the 1998 National Health Interview Survey. *Cancer* 2001;**92**:1315-24.
9. Hall HI, May DS, Lew RA, Koh HK, Nadel M. Sun protection behaviors of the U.S. white population. *Prev Med* 1997;**26**:401-7.
10. Arthey S, Clarke VA. Suntanning and sun protection: a review of the psychological literature. *Soc.Sci Med* 1995;**40**:265-74.
11. Weinstock MA, Rossi JS, Redding CA, Maddock JE, Cottrill SD. Sun protection behaviors and stages of change for the primary prevention of skin cancers among beachgoers in southeastern New England. *Ann Behav.Med* 2000;**22**:286-93.
12. Shoveller JA, Lovato CY, Peters L, Rivers JK. Canadian National Survey on Sun Exposure & Protective Behaviours: adults at leisure. *Cancer Prev Control* 1998;**2**:111-6.
13. Due EP, Holstein BE. ["Sense of coherence", social class and health in a Danish population study]. *Ugeskr Laeger* 1998;**160**:7424-9.
14. Bandura A. Self-Efficacy: The Exercise of Control. New York: 1997.

15. Devos SA, Baeyens K, Van Hecke L. Sunscreen use and skin protection behavior on the Belgian beach. *Int J Dermatol.* 2003;**42**:352-6.
16. Amir Z, Wright A, Kernohan EE, Hart G. Attitudes, beliefs and behaviour regarding the use of sunbeds amongst healthcare workers in Bradford. *Eur J Cancer Care (Engl)* 2000;**9**:76-9.
17. Robinson JK, Rigel DS, Amonette RA. Trends in sun exposure knowledge, attitudes, and behaviors: 1986 to 1996. *J Am Acad.Dermatol.* 1997;**37**:179-86.
18. Mawn VB, Fleischer AB, Jr. A survey of attitudes, beliefs, and behavior regarding tanning bed use, sunbathing, and sunscreen use. *J Am Acad.Dermatol.* 1993;**29**:959-62.